

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 11 OCTOBER 1922

No. 354

INHOUD

	Biz.
DE NADERENDE CRISIS IN DUITSCHLAND door Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart	872
Een invoerrecht van f 15,— per 1000 stuks op sigaren door J. Schilthuis	873
De ontwikkeling der Nederlandsche Koopvaardijvloot door Mr. F. Vorstman	875
De Economische beteekenis van het bevrozen van Visch volgens het procédé Ottesen II door J. M. Bottemanne ..	879
Londensche Correspondentie	881
AANTEKENINGEN:	
Staatsschulden na de Napoleontische Oorlogen	882
De arbeidsduur in Japan	883
MAANDCIJFERS:	
Handelsbeweging over de maand Augustus 1922	884
Emissies in September 1922	885
Postchèque en Girodienst	885
Rijkspostspaarbank	885
Giro-omzet bij de Nederlandsche Bank	885
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	885—892
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.
Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.
Secretariaat: Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.
Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

10 OCTOBER 1922.

De vraag naar geld werd gedurende de afgelopen week weer eerder grooter. In de eerste dagen der week kon particulier disconto zoo nu en dan nog tot 3½ pCt. worden ondergebracht, maar later moest steeds 3¼ pCt. worden toegestaan; gisteren wissels slechts voor 3¼ pCt. te plaatsen en schatkistpromessen voor 3¼ pCt. Prolongatierente regelmatig 3¼ pCt.

Na de stijging, die het opereerend kapitaal van de Nederlandsche Bank verleden week in verband met de maandwisseling te zien gaf, valt ditmaal weder een vrij aanzienlijke daling te boeken. Blijkens den heden gepubliceerden weekstaat zijn de beleeningen met ruim f 23 miljoen en de disconteerings met f 3,3 miljoen teruggelopen. De vermindering van laatstgenoemden post is grootendeels het gevolg van de aflossing van schatkistpapier; het bedrag der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen daalde in de afgelopen week met f 2 miljoen. Daarentegen is het renteloos voorschot aan het Rijk niet onbelangrijk gestegen; het bedraagt thans weder ruim f 14,5 miljoen.

De hoeveelheid goud, waarmede veertien dagen geleden de metaalvoorraad der Bank verminderde, schijnt inmiddels in Amerika te zijn aangekomen en

voor het grootste gedeelte in wissels te zijn omgezet. Aldus laat zich althans waarschijnlijk de stijging van bijna f 10 miljoen verklaren, die de post papier op het buitenland te zien geeft. Tegelijkertijd is de goudvoorraad opnieuw met ongeveer f 12,1 miljoen afgenomen; men zal wel mogen aannemen, dat ook dit goud weder naar Amerika is gezonden.

Als gevolg van de beide laatstgenoemde oorzaken zou de post diverse rekeningen onder het actief per saldo een stijging van ruim f 2 miljoen moeten vertoonen. Dat zij, in plaats daarvan, een daling van ruim f 0,5 miljoen aanwijst, zal zich in hoofdzaak wel uit afgifte van dollars laten verklaren.

De biljettencirculatie daalde met f 9,4 miljoen; de rekening-courant saldi met f 13,6 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo liep met f 7,5 miljoen terug.

Na de door de sterke geldvraag ontstane betrekkelijke stabiliteit van de markten gedurende een groot gedeelte van September is nu de val des te grooter. Kon men vorige week nog spreken van een niet ongunstig verloop, omdat de totaal daling na de aanvankelijke snelheid nog mede viel, deze week was daarvan geen sprake. Iederen dag was de koers aanzienlijk lager dan daarvoor en gisteren was de daling opnieuw grooter, zoodat laat in den middag ten slotte voor 9 werd afgegeven. In nauwelijks veertien dagen is de waarde der markten dus opnieuw gehalveerd. Een bepaalde oorzaak voor deze bijzondere flauwe stemming was niet te vinden; alleen valt op te merken, dat thans voor eenzelfde kwantum goed tweemaal zooveel markten moeten worden verkocht als voor veertien dagen.

LONDEN, 7 October 1922.

De laatste dag van het kwartaal ging kalm voorbij; de hulp van de Bank werd niet ingeroepen en daggeld werd tot Maandag voor 1½ pCt. verlengd. Op dien dag was de stemming evenwel zeer vast, daar eenige clearing-banks groote bedragen opnamen en de regeeringsbetalingen van over £ 60 miljoen Lombardstreet nog niet hadden bereikt. Daggeld liep op tot 2½ pCt.; de schuld aan de Bank moest vernieuwd worden, terwijl bovendien nog een klein bedrag werd opgenomen. Dinsdag waren de regeeringsbetalingen beschikbaar, hetgeen een onmiddellijke geldruimte ten gevolge had. De noteeringen liepen zoodoende terug; daggeld verkrijgbaar à 1½—1 pCt., zevend.geld à 1½ pCt.

De discontomarkt was evenals de geldmarkt flauwer. De noteeringen waren als volgt:

2-maands prima bankacc. 2½ pCt.; 3-mnds. id. 2½ pCt.; 4-mnds. id. 2¼ pCt.; 6-mnds. id. 2½ pCt.

DE NADERENDE CRISIS IN DUITSCHLAND

Het wordt door vrijwel allen, die de ontwikkeling van het economisch leven sedert den vrede van 1919 hebben gevolgd, erkend, dat de weg naar den afgrond door Centraal Europa, en met name ook door Duitschland, thans zoover is afgelegd, dat de onvermijdelijke débâcle in de naaste toekomst te vreezen staat. De eerste crisissymptomen, ik denk hier aan het heerschen van een geweldigen credietnood in het ongelukkige land, zijn reeds duidelijk waarneembaar. En wanneer die credietnood eerlang verschillende bedrijven doet vastloopen, en dientengevolge ook in Duitschland de werkloosheid op groote schaal haar intrede doet, zal de wereld komen te staan voor een probleem van zóó ernstigen aard en van zóó geweldigen omvang, als de economische geschiedenis der laatste eeuwen niet heeft gekend.

Over de oorzaken van die te duchten crisis heerscht echter minder eenstemmigheid, dan over de onvermijdelijkheid van haar optreden. Men pleegt in dit verband te wijzen op de noodlottige inflatie van het Deutsche geldwezen, en op de uit den vrede voortvloeiende betalingsverplichting van fabelachtige schadevergoedingen. Vooral op de laatste wordt de nadruk gelegd, en wanneer, gelijk onlangs opnieuw geschiedde, in het bedrag daarvan een vermindering wordt aangebracht, of voor de betaling der vervallen termijnen eenig uitstel wordt verleend, meent men, dat daarmede het gevaar voorloopig is bezworen, en ziet men de mark stijgen of haar daling althans tijdelijk tot staan komen. En, zoo meent men, indien de binnenkort te Brussel weder samenkomende financiële conferentie, of anders de Volkenbond, bereid mochten blijken de schadevergoeding blijvend aanmerkelijk te verlagen en aan te passen aan de draagkracht van het Deutsche volk, dan zouden de moeilijkheden geheel zijn uit den weg geruimd en geleidelijk herstel van Europa zijn mogelijk gemaakt. Wel zou ook dan nog het vraagstuk der progressieve inflatie van de mark een oplossing blijven vragen. Doch deze zou, meent men, kunnen gevonden worden in een internationale leening, die aan Duitschland betaalmiddelen in het buitenland op groote schaal beschikbaar stelt, en daarmede de aanhoudende stijging van de deviezen op de Deutsche beurzen vanzelf doet eindigen.

Het komt mij voor, dat al deze beschouwingen niet tot de kern der kwestie doordringen. De oorzaak van den wanhopigen toestand waarin Duitschland is komen te verkeeren, de oorzaak ook van de onmogelijkheid van dit land om zijn budget sluitend te maken, en dit doende het eenig middel toe te passen, hetwelk de inflatie kan verhinderen steeds verder te gaan, ligt niet bovenal in de schadevergoedingsverplichting, doch in den verderen inhoud van den vrede van Versailles. Eerstgenoemde hebben de strekking het proces van verarming te verscherpen en de crisis waarop het moet uitloopen te verhaasten, maar zij zijn van die verarming der crisis niet de eigenlijke oorzaak.

Deze is naar mijne meening hierin te zoeken, dat aan het geamputeerde Duitschland de mogelijkheid is ontnomen zijn bevolking van ruim 60 miljoen zielen te voeden en te onderhouden. En de crisis, welke komen gaat heeft deze beteekenis, dat zij de ontzettende waarheid van de aan Clemenceau toegeschreven woorden: „il y a vingt millions d'Allemands de trop” in het licht zal doen treden.

Vóór den oorlog had Duitschland, dank zij de industrialisatie van het bedrijfsleven, welke er in de laatste halve eeuw op ontzaglijke schaal plaats greep, zijn bevolking zien toenemen van 41 miljoen zielen in 1871 tot 68 miljoen in 1914. Het kon die bevolking niet voeden uit de opbrengst van eigen bodem, maar kocht met de producten van zijn industrie het ontbrekende in het buitenland, vanwaar het bovendien een goed deel der grondstoffen voor zijn industrie liet komen.

Een paar cijfers slechts ter toelichting. In het tijdvak 1909—13 bedroeg gemiddeld per jaar:

	Invoer (miljoenen mark)	Uitvoer
grondstoffen	4460,5	1256,4
voedings- en genotmiddelen ..	2601,0	804,9
levende dieren	255,1	9,9
halfabrikaten	1101,0	916,8
fabrikaten	1308,0	5257,8
totaal	9725,6	8245,8

Het voerde dus aan voedingsmiddelen en levende dieren voor een bedrag van ongeveer 2 milliard per jaar meer in dan uit, aan grondstoffen en halfabrikaten voor ruim 3 milliard. Deze schuld aan het buitenland, ten bedrage van ongeveer 5,5 milliard 's jaars, betaalde het land ten deele met zijn fabrikaten, waarvan het voor ongeveer 4 milliard meer uit- dan invoerde, terwijl tegenover het dan nog resteerende saldo van 1,5 milliard in hoofdzaak de rente balanceerde van de door Duitschland in zijn koloniën en elders geplaatste kapitalen, waarvan het bedrag op 20—25 milliard pleegt te worden geschat.

De buitengewoon krachtige ontwikkeling der Duitse nijverheid droeg destijds derhalve het gebouw der volkshuishouding, en stelde in staat deze in zeer bevredigende mate tot geleidelijk hooger welvaartspeil op te voeren, al begon reeds destijds de vraag zich op te dringen, of met het oog op den snellen groei der bevolking, ook in de landen die tot dusver een deel van hun graanoogst konden uitvoeren, deze economische structuur zich blijvend zou kunnen handhaven. En de omvang der zoeven medegedeelde cijfers betreffende den internationalen handel van Duitschland doet tevens zien hoe nauw de welvaart van de overige wereld met den groei der Duitse economische gemeenschap verbonden was.

Door den wereldoorlog en den afloop daarvan is deze toestand nu fundamenteel gewijzigd. Niet enkel is Duitschland, evenals de andere oorlogvoerenden, door een geweldige vermindering van zijn kapitaalvoorraad, en door het verlies van miljoenen mannen in den meest productieven leeftijd, plotseling in hooge mate verarmd, en in productievermogen teruggegaan, het heeft bovendien zijn in het buitenland belegd kapitaal, evenals zijn koloniën, vrijwel geheel verloren, zoodat het de in den vorm van grondstoffen en voedingsmiddelen daarvan getrokken rente zich zag ontvallen, zijn industriële capaciteit is door het verlies van het Rijkswald, het Saargebied, en een groot deel van Oppersilezië buitengewoon verminderd en terwijl de afgestane deelen van zijn grondgebied in staat waren een overschot aan levensmiddelen aan de rest van Duitschland af te staan, zal het ook dit overschot nu voortaan uit het buitenland moeten betrekken.

Voor den oorlog kon het 90 percent van zijn behoefte aan plantaardig voedsel, 67 percent van die aan vleesch en vet, en 50 percent van die aan melk en zuivelproducten uit de vruchten van eigen bodem dekken, en betaalde het ontbrekende met zijn industriële producten aan het buitenland, waarvoor naar den destijds geldenden levensstandaard, gelijk bleek, laatstelijk 2 milliard goudmark per jaar noodig waren. Bovendien moeten de 5 miljoen Duitschers die, gelijk ik zoeven opmerkte, vroeger werden gevoed uit het overschot der landbouwproductie van het Rijkswald, Silezië en Noord-Sleeswijk, nu hun voedsel koopen met een deel der productie van het tegenwoordig Duitschland. Ook al zou hier de landbouwproductie weder worden gebracht op het voor-oorlogspeil — waar zij ingevolge de uitputting van den bodem en de verminderde mogelijkheid om kunstmest en krachtvoeder in het buitenland te koopen voorshands belangrijk beneden blijft ¹⁾ — dan nog is dientengevolge de verhouding tusschen de behoefte aan en de eigen voortbrenging van levensmiddelen vergeleken bij den voor-oorlogstijd zeer veel ongunstiger geworden.

¹⁾ De roggeoogst per hectare daalde van 1600 KG. in 1910/19 op 1150 in 1920, de tarweoogst van 1990 op 1630, die van zomergerst van 1810 op 1500, van haver van 1730 op 1500, van aardappelen van 12,890 op 11,480.

Daarbij komt nu, dat de mogelijkheid om goederen voor den export te leveren in zeer aanzienlijke mate is verminderd. Van de ijzerproductie, zooals deze in 1913 was, is maar 20,41 percent aan Duitschland gelaten; van zijn kolenproductie maar 68,20 percent, terwijl het land uit de opbrengst van de nog beschikbare kolenmijnen, die in 1921 (met inbegrip van de productie van Opper-Silezië, zijnde 30 miljoen ton, waarvan sedert de deeling van dit gebied met Polen een groot stuk is afgegaan) 136 miljoen ton bedroeg, nog maandelijks 2 miljoen ton aan de entente moet afstaan, ¹⁾ zoodat het thans op groote schaal steenkool moet invoeren, in tegenstelling tot vroeger, toen het b.v. in 1913 nog een saldo-export van 34 miljoen ton steenkool had.

In Keynes' maandschrift „Reconstruction” werd dan ook onlangs (Augustus aflevering, bl. 361) berekend, dat het volk zich thans met 55 percent van hetgeen aan de meest onmisbare voedingsmiddelen vóór den oorlog beschikbaar was, moet behelpen.

Deze simpele feiten ²⁾ beteekenen, dat, geheel afgezien van de schadevergoeding waarvan in het voorafgaande, behoudens dan de kolenleveringen, niet werd gesproken, het tegenwoordige Duitschland niet in staat is zijn bevolking in haar bestaanden omvang in het leven te houden. Een zoo aanzienlijke inkrimping van de voedingsrantsoenen als blijktens het bovenstaande, ik herhaal nog geheel afgezien van de schuld aan de entente, thans noodig is geworden, is blijvend niet mogelijk. En die inkrimping wordt nog omvangrijker, wanneer men erop let, dat de productie der industrie, wegens den teruggang van het beschikbaar kapitaal en de vermindering van de arbeidsbereidheid en de arbeidscapaciteit der werklieden niet meer staat op het vroegere peil. Het eenige wat redding zou kunnen brengen, ware een geweldige verbetering der bedrijfstechiek ingevolge nieuwe vindingen van ver-strekkende beteekenis. Tot nog toe is daarvan echter nog niets vernomen.

De Regeering trachtte tot dusver door inflatie de gevaren van den toestand te bezweren, en slaagde daarin ook ten deele, zoolang zij in het product van de biljettenpers een goedkoop uitvoerartikel ter beschikking kreeg, hetwelk door het buitenland, steeds hopen op herstel van den markkoers, in aanzienlijke bedragen werd genomen. De New York World becijferde dezer dagen het bedrag alleen reeds door de Ver. Staten in papiermarken belegd op 240 miljoen Pond Sterling. Nu het echter, wegens de katastrofale daling van de mark steeds moeilijker wordt voor dit artikel buitenlandsche gegadigden te vinden, nadert onverbiddelijk het moment waarop het blijken zal dat er, indien dan wellicht niet 20, dan toch in ieder geval ettelijke miljoenen Duitschers, in dit land te veel zijn. Het Stinnesverdrag moge in de bedrijven die aan de daarin geregelde leveringen zullen deelnemen, het gevaar van werkloosheid hebben afgewend, die leveringen moeten door het rijk worden betaald, dat er de middelen niet voor bezit. Een sluitende begroting maken, het eenige middel om de mark voor verdere daling te behoeden, is slechts mogelijk door aanmerkelijke vermindering van het aantal ambtenaren ³⁾, verlaging der loonen en salaris-

¹⁾ Een hoeveelheid, welke het land onmogelijk leveren kan, en die dan ook sedert October 1920 nooit meer is bereikt.

²⁾ In dit verband valt ook hieraan te denken, dat Duitschland wegens het afstaan aan de entente van nagenoeg zijn geheele handelsvloot — waarvan het sedert een gedeelte weder terugkocht — het aandeel van de eigen vlag in de scheepvaartbeweging der Deutsche havens aanmerkelijk zag teruggaan. Bij de inkleding van geladen schepen van 60,7 percent in 1913 op 52,5 in 1920, en bij de uitklaring van 70,1 op 47,6 percent. De vrachten ter zake van den overzeeschen handel verdiend, komen dus in evenredig mindere mate aan het Deutsche volksinkomen ten goede.

³⁾ Zoo zeer toegenomen door de gevolgen der revolutie, daaronder begrepen de invoering van den achturedag, en het toestroomen van velen uit de afgestane gebieden.

sen van het personeel in overheidsdienst, het sterk verhoogden van de tarieven van post en spoorwegen, het stopzetten van de bijslagen op de levensmiddelen en de woningen, en eindelijk het sterk aanzetten van de belastingschroef. Tot dit alles durft de Regeering niet over te gaan. Wellicht mist ook het tegenwoordig bewind het daarvoor noodige gezag. Een buitenland-sche leening van aanzienlijk bedrag, gesteld dat daartoe besloten wordt en zij werkelijk slaagt, kan het probleem niet oplossen, ten hoogste de onvermijdelijke crisis verschuiven, en de geldelijke gevolgen van den te Versailles geschapen geheel onhoudbaren toestand in meerdere mate dan nu reeds het geval is aan het buitenland te dragen geven.

De conclusie van het voorafgaande kan dan ook geen andere zijn dan deze, dat niet de schadevergoedingsverplichtingen de oorzaak zijn van den wanhopigen toestand waarin Duitschland verkeert; dat deze, nog verzwaaard door de ondragelijke kosten van de bezetting van den linker Rijnsoever, gelijk ik zeide, enkel dien toestand verscherpen en de crisis verhaasten kunnen; doch dat die oorzaak hierin gelegen is, dat de verdere inhoud van het vredetractaat aan het Deutsche volk in zijn tegenwoordigen omvang de economische bestaansmogelijkheid heeft ontnomen. Met het oog op de ontzettende gevaren, welke hieruit in de allernaaste toekomst, waarlijk niet voor Duitschland alleen, dreigen, schijnt het mij plicht, inzonderheid voor de neutralen, met den grootsten nadruk op die eigenlijke oorzaak van de crisis te wijzen. Deze in het vredesverdrag gelegen oorzaak blijft werken, welke regeling ook moge worden getroffen ten opzichte van die schadevergoeding, tot dit verdrag te eeniger tijd zal zijn herzien of teniet gedaan. Daarmede vergeleken verliezen regelingen als thans tusschen Duitschland en België met moeite zijn tot stand gebracht over de betaling van enkele tientallen miljoenen goudmarken haar belang zoo goed als geheel, en is het pure dwaasheid te meenen, dat deze tot het herstel van het economisch leven in Europa of de duurzame stabiliseering van de mark iets van beteekenis zouden kunnen bijdragen.

Utrecht, 28 September 1922. C. A. VERRIJN STUART.

EEN INVOERRECHT VAN f 15,— PER 1000 STUKS OP SIGAREN.

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp ingediend, waarbij wordt bepaald, dat het invoerrecht van 30 pCt. op sigaren in geen geval minder zal bedragen dan f 15,— per 1000 stuks. De douane zal dus, indien dit ontwerp wet wordt, voor de minimum-waarde van in te voeren sigaren f 50,— per 1000 stuks aannemen, volgens de Memorie van Toelichting de waarde van Deutsche sigaren, toen het invoerrecht bij de wet van 6 Mei 1921 werd vastgesteld op 30 pCt.

Verdedigers der beginselen van den vrijhandel ondervinden dikwijls het bezwaar, dat de juistheid hunner stellingen niet proefondervindelijk is te bewijzen. Vooral in Nederland is dat het geval, omdat reeds sedert langen tijd het beschermend karakter onzer handelspolitiek te weinig tot uiting komt om duidelijk de gevaren aan te toonen, waartegen de vrijhandelaar waarschuwt. Zijn betoog blijft daarom tot zekere hoogte theoretisch en tegenover zijn voorspellingen ontrent de funeste gevolgen van protectionistische maatregelen, stelt de tegenstander zijn tegenspraak met de verzekering, dat die gevolgen juist zullen bestaan in verhooging van 's lands welvaart. Het wil mij nu voorkomen, dat het genoemde wetsontwerp den vrijhandelaar de welkome gelegenheid biedt de juistheid van enkele zijner stellingen te bewijzen.

Het invoerrecht van 30 pCt. op sigaren is uitgevaardigd, ten einde de Nederlandsche sigarenindustrie een billijke compensatie te geven voor de nadeelen, haar door de invoering van den tabaksaccijns berokkend. In het voorbijgaan mag hier nog worden opge-

merkt, dat die leden der Tweede Kamer, die na invoering van den tabaksaccijns om strijd verklaarden, dat die hun instemming niet had, doch door afwezigheid uit de Vergadering de invoering, die zij hadden kunnen beletten, juist mogelijk maakten, dus tevens indirect het invoerrecht op hun geweten hebben. Wel een ongelukkige samenloop van omstandigheden voor velen dezer leden, die steeds gaarne getuigen van hun vrijhandels-beginselen.

Het invoerrecht van 30 pCt. is er dus indertijd gekomen als tegenwicht tegen den tabaksaccijns en als zoodanig viel het, nu de tabaksaccijns er eenmaal was, moeilijk te bestrijden. Buiten toedoen der sigarenfabrikanten waren de productiekosten sterk verhoogd en dezelfde macht, welke de industrie dat nadeel had berokkend, wenschte haar een compensatie te bezorgen. Als het meest voor de hand liggende middel werd het invoerrecht van 30 pCt. daarvoor gebruikt, doch reeds spoedig bleek, welken last men zich daarmee op den hals heeft gehaald. Tabaksaccijns en invoerrecht werden ingevoerd in den moeilijksten tijd der Duitse valutaconcurrentie. Het invoerrecht diende niet tot fnuiking dier concurrentie, doch was slechts een tegenwicht tegen den tabaksaccijns. Het bracht de sigarenindustrie in haar strijd tegenover de buitenlandsche concurrentie bij den binnenlandschen afzet weder op hetzelfde punt als vóór de invoering van den tabaksaccijns, en in dezelfde positie als andere industrieën, die den last der valutaconcurrentie te dragen hadden. Tegen die valutaconcurrentie werden geen beschermende maatregelen genomen ten behoeve der industrieën, welke daarvan de nadeelen ondervonden. Dit was in overeenstemming met het advies van Februari 1922 der sub-commissie uit de commissie voor de Economische Politiek, wier grootst mogelijke meerderheid verklaarde:

„Afdoende bescherming tegen de concurrentie van landen met gedeprecieerde valuta zal zeer moeilijk te verkrijgen zijn. Ook de ervaring, in het buitenland opgedaan, wijst in deze richting. Een vast recht zou zeer ongelijkmatig werken ten gevolge van de veelvuldige schommelingen en de onderlinge verschillen in den stand der buitenlandsche valuta's. Een automatisch naar den stand dier valuta's zich regelend tarief zou in sommige gevallen een ongekende hoogte moeten bereiken en nog niet tot het doel voeren, wijl het geen rekening kan houden met de reële productiekosten in de verschillende landen, waardoor feitelijk deze concurrentie wordt beheerscht.”

Voor sommige industrieën bleek spoedig in meerdere of mindere mate de juistheid eener volgende zinsnede van het rapport, luidende:

„Ten slotte is de meerderheid der sub-commissie van meening, dat al is de toestand voor de industrie ten gevolge van de buitenlandsche concurrentie thans donker, zich toch ook wel zekere lichtpunten vertoonen. Reeds thans ziet men in sommige gevallen aan de Nederlandsche Nijverheid de voorkeur gegeven, wegens de meerdere zekerheid, die zij biedt ten aanzien van den levertijd.”

„Een concurrentie, die gebaseerd is op de depreciatie van de valuta, moet overigens van tijdelijken aard zijn; op den duur werkt zij zichzelf tegen.”

Enkele andere zetten hun klachten voort en bleven aandringen op valuta-bescherming. Daaronder schaarde zich de sigarenindustrie, die in het invoerrecht bij de daling van den markenkoers geen voldoende bescherming vond tegen de Duitse concurrentie. Uit de Memorie van Toelichting bij het nieuwe Wetsontwerp blijkt, dat de Minister van Financiën daarin aanleiding heeft gevonden, het invoerrecht op een minimum van f 15,— per 1000 stuks te verhoogen. Het cijfer van f 15,— wordt namelijk gemotiveerd met de mededeeling, dat het overeenkomt met 30 pCt. van de waarde van Duitse sigaren tijdens de uitvaardiging van het invoerrecht en vóór de markenkoers verder daalde. Hij vergeet, dat het invoerrecht bedoeld was als compensatie tegenover den tabaksaccijns en niet als maatregel van valuta-bescherming. Dit volgt te meer uit een andere zinsnede der Memorie van Toelichting, luidende:

„De betekenis dezer compensatie is door de enorme da-

„ling der waarde van de ingevoerde Duitse sigaren grootendeels verloren gegaan.”

Welnu, die daling is het gevolg van de ineenstorting van den markenkoers. 's Ministers opmerking, dat het invoerrecht diende als compensatie van den tabaksaccijns, is ongetwijfeld juist, doch daling van markenkoers en Duitse sigarenprijs kon de betekenis en de waarde van die compensatie niet verminderen. Nadat de sigarenindustrie na de uitvaardiging van het invoerrecht weder was hersteld in dezelfde positie van andere industrieën, die met valutaconcurrentie te strijden hebben, kon zij op verdere compensatie tegen den tabaksaccijns geen aanspraak meer maken. Voor de verhooging van het invoerrecht, waarop de voorgestelde maatregel neerkomt, bestaan geen andere argumenten dan die, welke door iedere andere industrie, die last heeft van valutaconcurrentie, kunnen worden aangevoerd. Het wetsontwerp is een erkenning van de juistheid dier argumenten en beteekent niets anders dan de invoering van valuta-bescherming, verborgen achter het mom van het herstel eener in het ongereede geraakte compensatie tegen den tabaksaccijns. Daarom dienen tegenover dit voorstel de vele bezwaren in het vuur te worden gebracht, die in het algemeen gelden tegen bescherming en in het bijzonder tegen valuta-bescherming. Tot de eerste behoort de bekende stelling, dat de eerste stap op het pad der bescherming tot verdere leidt, aanleiding geeft tot bevoordeeling van enkelen boven en ten koste van allen en ten slotte door prijsverhooging van het product en minderen afzet tot nadeel van het beschermde bedrijf zelf. Hoe juist het is, dat een begin van bescherming tot uitbreiding leidt, blijkt reeds uit dit wetsontwerp zelf. Het bestaan van het invoerrecht van 30 pCt. brengt den Minister er niet slechts toe, dit recht te verhoogen, doch zelfs tot invoering van valuta-bescherming, waartegen de sub-commissie uit de commissie voor de Economische Politiek zoo ernstig had gewaarschuwd, en waarvan de nadeelen zoo duidelijk aan den dag zijn getreden in alle landen, die ze hebben trachten toe te passen, als Zwitserland, Italië en Spanje. En pleit niet nu reeds de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Oostelijk Noord-Brabant te Eindhoven voor een nog verdere verhooging tot f 25,— per 1000 stuks? Welke redenen kunnen er straks worden aangevoerd om aan andere industrieën diezelfde valuta-bescherming te weigeren, als de sigarenindustrie ze heeft verkregen? Hier geldt de waarschuwing uit het rapport van meergenoemde sub-commissie:

„Daarbij komt, dat... wanneer enkele bedrijfstakken bescherming genieten, dit een grooten andrang van andere zal ten gevolge hebben om die eveneens voor hun producten in te voeren.”

En wanneer dat dan industrieën zijn, welke producten meer als levensbehoefte zijn te beschouwen dan sigaren, zooals bijvoorbeeld de schoenen- en lederindustrie, die zich reeds geruimen tijd op dit gebied roert, dan dreigt van nabij het telkens weder van vrijhandels-zijde gesignaleerde gevaar, dat misschien aanvankelijk wel in beperkten kring bescherming voordeel brengt, doch dat tevens de verbruikers der duurder wordende beschermde producten producenten zijn, die hun kosten van levensonderhoud zien stijgen, daardoor hogere loonen dienen te verkrijgen met als gevolg verhooging der productiekosten in hun eigen industrie en verderen voortgang van den vicieuzen cirkel, met vermindering der consumptie wegens prijsverhooging en dus vermeandering der werkloosheid in een kring, veel ruimer dan die, waarin de bescherming aanvankelijk misschien enig voordeel bracht. En dan heb ik nog buiten bespreking gelaten het nadeel, dat de sigaren-industrie zelf, die toch voor een groot deel export-industrie is, als zoodanig zou ondervinden, zooals de Nieuwe Rotterdamse Courant zoowel als op haar voetspoor Het Volk reeds betoogden. Het laatstgenoemde blad

wijst tevens op het duurder worden der sigaren, deze blijkbaar zooniet als levensbehoefte, dan toch als belangrijk verbruiksartikel beschouwend.

De werkloosheid in de sigaren-nijverheid is een betreurenswaardig verschijnsel en verbetering daarin is ten zeerste gewenscht, doch alle middelen ter bestrijding zijn niet beproefd. De verhooging van het invoerrecht op f 15,— per 1000 stuks is een middel, dat niet mag worden aangegrepen wegens de gevolgen, die bescherming nu eenmaal heeft. Is het echter wel juist, dat de productiekosten der sigaren in vergelijking met de tijden vóór den oorlog zoo zeer zijn gestegen als de prijsverhoging in den detailhandel zou doen vermoeden en is het juist, dat de Deutsche concurrentie niet te bestrijden valt op de wijze, waarop men andere concurrenten bestrijdt, door prijsverlaging? De gegevens, die op dit gebied ter beschikking staan, moeten den steller dezer vragen brengen tot de overtuiging, dat zij bezwaarlijk bevestigend te beantwoorden zijn. Laat eerst zekerheid bestaan, dat niet in eigen boezem verbetering kan worden aangebracht, vóór om bescherming wordt geroepen ten koste van de belangen der gemeenschap.

JAN SCHILTHUIS.

DE ONTWIKKELING DER NEDERLANDSCHE KOOPVAARDIJVLOOT.

In ondervolgende tabellen en grafieken heb ik getracht de ontwikkeling der Nederlandsche Koopvaardijvloot, voor zoover zij de zeevaart uitoefent, in de laatste 60 jaren analytisch te schetsen, waarbij ik, ten einde het overzicht niet te omvangrijk te maken, periodes van 5 jaren heb genomen.

De cijfers der grafieken gelden voor 1 Januari der aangegeven jaren.

De grafieken I en II omvatten een tijdperk van 60 jaren; de tabellen slechts de laatste 25 jaren. Dit laatste vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat eerst sinds 1897 een merkbare opleving in onze handelsmarine te bemerken valt. Eene meer uitvoerige ontleding van de periode daarvóór liet ik derhalve achterwege.

Hoewel, naar ik hoop, de tabellen en grafieken voor zichzelf spreken, is het wellicht nuttig op eenige praegnante punten daarin te wijzen.

Zooals ik reeds opmerkte, begon eerst ongeveer 1897 eene merkbare opleving in onze scheepvaart. De cijfers in grafiek I doen zien, dat de inhoud onzer koopvaardijvloot in 1892 praktisch gelijk was aan dien in 1862. En gedurende deze 30 jaren was ook de schommeling tamelijk gering, zooals de vlakke curve toont. Toch heeft de samenstelling der vloot in genoemde periode wel een wijziging ondergaan. Immers, beziet men grafiek II, dan blijkt, dat het aantal stoomschepen van het jaar 1862 tot 1892 bijna verdriedubbeld is, terwijl dat der zeilschepen tot minder dan een derde daalde. Ook het aantal scheepseigenaren (reederijen en kapiteins-tevens-reeders), waarover de vloot verdeeld was, heeft in gemeld tijdvak een groote vermindering ondergaan, nl. van 1837 tot 668, terwijl ook na dien tijd een geleidelijke verdere daling plaats vond. In dit tijdvak valt de oprichting van eenige thans tot aanmerkelijken omvang uitgegroeide stoomvaartmaatschappijen, zooals de Stoomvaartmaatschappij „Nederland” (1870), de Holland-Amerika Lijn (1873), de Rotterdamsche Lloyd (1883) en de Kon. Paketvaartmaatschappij (1888).

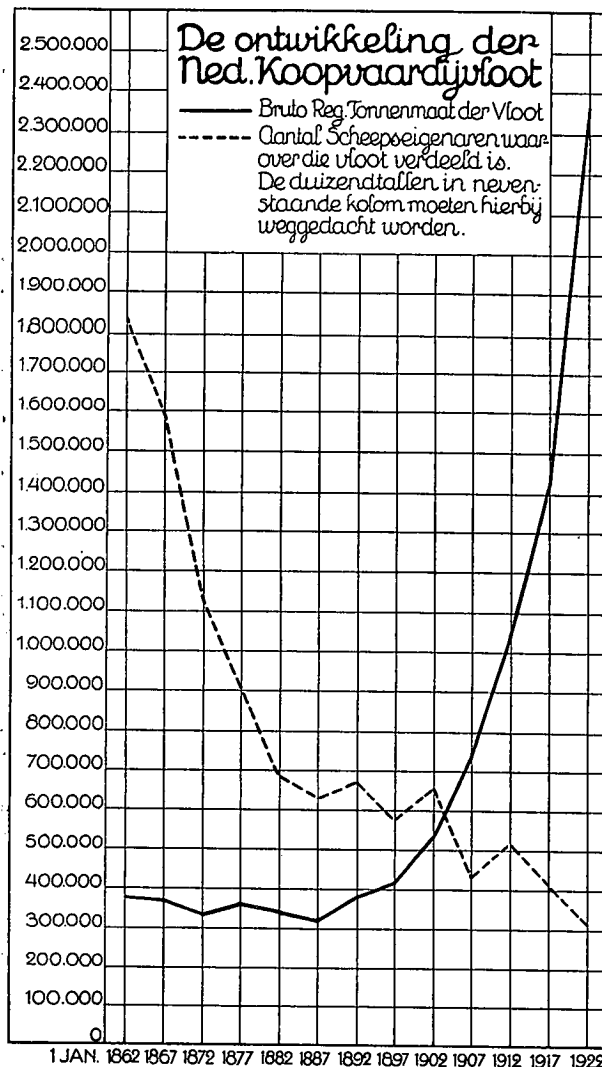
Bij de beschouwing der tabellen, valt in de eerste plaats op, dat het vlootgedeelte onder 500 tons wel groot in aantal is — van 1897 tot 1912 zelfs grooter dan dat boven 500 tons —, maar dat zijn inhoud in 1897 slechts 11,5 pCt. van het totaal bedroeg en dat dit cijfer in 1922 zelfs tot 3 pCt. daalde.

Bij de zeilschepen heeft de verhouding tusschen beide groepen zich juist andersom ontwikkeld en was er in 1922 nog slechts één vaartuig boven de 500 tons over (in 1917 had deze groep zelfs in het geheel geen vertegenwoordiger). Bij 1862 vergeleken, toen onze

vloot nog 119 viermasters en fregatten en 343 barken telde, alle grootere vaartuigen dus, is het cijfer van 1922 wel bijzonder sprekend. Maar zelfs tegenover het jaar 1897, toen wij nog 66 zeilvaartuigen boven 500 tons bezaten, is het verschil groot. De débâcle van het zeilschip voor de groote vaart heeft zich dus wel snel voltrokken.

De tonnenmaat van onze geheele zeilvloot bedroeg in 1897 nog 25,3 pCt. van de totale vloot, een niet onbelangrijk percentage. In 1922 was dit cijfer echter reeds tot 1 pCt. teruggelopen, bijna uitsluitend kleinere schepen omvattend. Tegenover het percentage der wereldvloot, dat voor 1922 4,70 pCt. voor de zeilschepen bedraagt, steekt het Nederlandsche cijfer dus sterk af.

Grafiek I.

De cijfers, waarop deze grafiek gegrond is, zijn de volgende:

	Br. Reg. Tons	Aant. Scheepseig.
1862	376.055	1837
1867	365.550	1587
1872	337.200	1129
1877	359.370	906
1882	343.385	682
1887	319.205	631
1892	378.890	668
1897	412.060	574
1902	530.745	655
1907	736.145	428
1912	1.045.975	519
1917	1.423.120	417
1922	2.366.595	313

Van bovengenoemde tonnage bezaten in:

1897: 9	scheepseigen.	47	pCt.
1902: 13	"	57	"
1907: 16	"	54	"
1912: 17	"	75	"
1917: 19	"	80	"
1922: 22	"	79,5	"

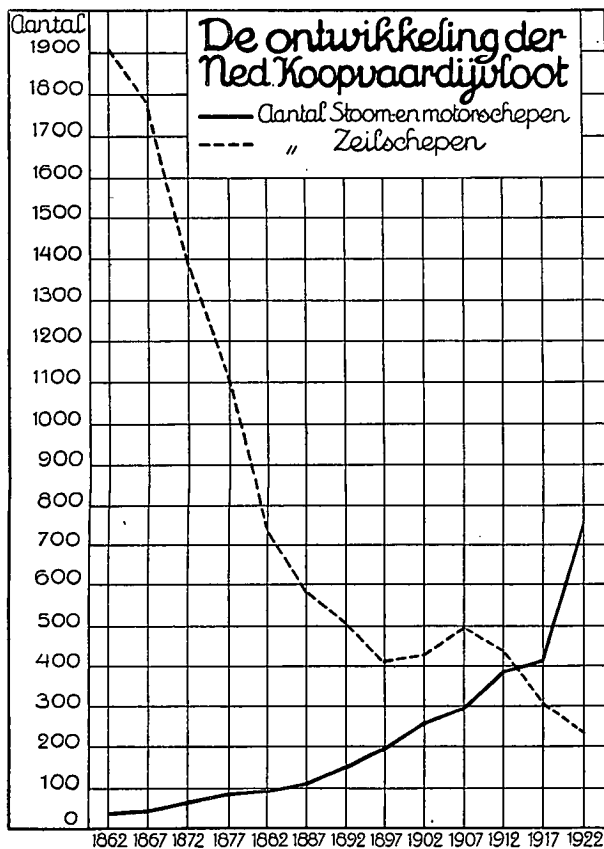
De tonnenmaat van de nieuw in de vaart gekomen schepen overtrof die van de uit de vaart geraakte schepen in de laatste 25 jaren aanmerkelijk, behalve in de jaren voorafgaande aan 1897 en 1917. In laatstgemeld jaar is dit verschijnsel gemakkelijk te verklaren uit de veelvuldige torpedeeringen en ander oorlogsmolest.

Het percentage van de tonnage in aanbouw is in de laatste 25 jaren belangrijk gestegen. In 1917 was het twee en een half maal zoo hoog als in 1897 en in 1922 is het nog het dubbele van eerstgenoemd jaar.

De ontwikkeling van het zeemotorschip dagteekent van de laatste 12 jaren. Waar het wereldpercentage voor 1922 2,35 pCt. bedraagt, maakt het Nederlandsche cijfer (2,7) geen slecht figuur. Neemt men echter Lloyd's nieuwste cijfers van motorschepen in aanbouw in aanmerking, dan komt men tot de gevolgtrekking, dat Nederland, dat door de Scandinavische landen reeds sedert jaren overvleugeld is in het aantal motorschepen, weldra ook door Engeland en Amerika zal geslagen worden, indien het niet tijdig van richting verandert.

De ontwikkeling van het turbineschip is veel sneller geweest dan die van het motorschip. Op 1 Januari 1922 bedroeg het percentage van onze turbinevloot 8,7 pCt. tegen 0,75 pCt. vijf jaren geleden, een groote vooruitgang dus. Toch is het buitenland ons in deze ver vóór. Het wereldpercentage van turbineschepen

Grafiek II.

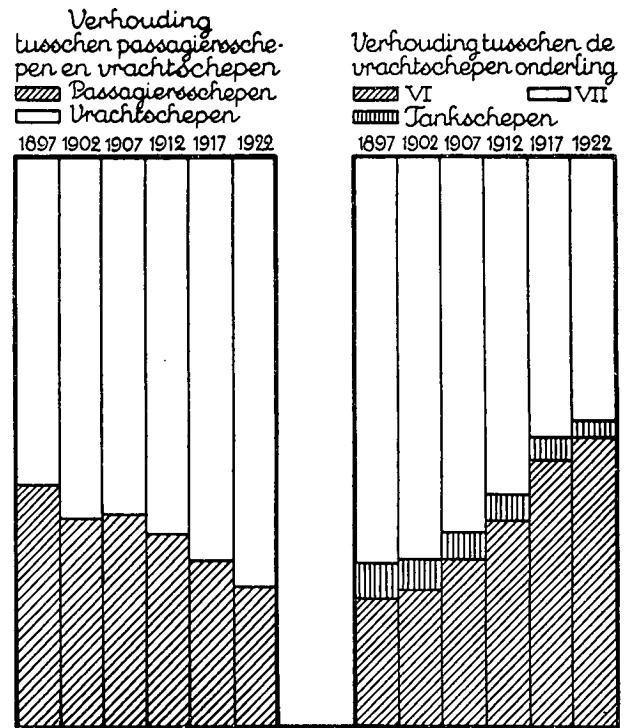

De cijfers, waarop deze grafiek gegrond is, zijn de volgende:

	aant. stoom- en mot.sch.	aant. zeil.sch.
1862	39	1774
1867	42	1774
1872	61	1382
1877	82	1102
1882	88	737
1887	103	582
1892	148	504
1897	195	410
1902	259	424
1907	298	493
1912	387	437
1917	409	302
1922	752	232

Grafiek III.

Grafische uitwerking van Tabel II

immers bedraagt thans ongeveer 33 pCt., een cijfer waarbij het onze niet gunstig afsteekt. Daar er evenwel nog aanmerkelijke turbinetonnage voor ons land in aanbouw is, zal het nadeelig verschil in 1923 minder groot blijken.

De gemiddelde grootte van de eenheden onzer vloot boven 500 tons is sinds 1897 gestadig gestegen nl. van 1642 tons in dat jaar tot 3486 tons in 1922, dus meer dan verdubbeld. De gemiddelde grootte der geheele vloot was in 1922 2390 tons tegen 1923 tons voor de wereldvloot volgens Lloyd's cijfers, hetgeen voor ons land gunstig vergelijkt.

Een nadere beschouwing van de samenstelling onzer vloot boven 500 tons doet zien, dat de verhouding tusschen passagiersschepen en vrachtschepen zich sedert 1897 geleidelijk en belangrijk ten nadeele van eerstgenoemde ontwikkeld heeft. Immers, maakte de passagiersvloot in 1897 nog 42,6 pCt. uit van het geheel, in 1922 was haar tonnenmaat tot ongeveer een vierde van het totaal teruggelopen. Absoluut beschouwd, is de passagiersvloot vooruitgegaan, en wel van 154.720 tons in 1897 tot 579.085 tons in 1922, of bijna het viervoudige in 25 jaren tijds, hetgeen niet onbelangrijk is. De vooruitgang van vrachtschepen, vooral die in de vaste lijnen, was evenwel veel groter en deze heeft het percentage der passagiersschepen steeds meer gedrukt.

Het totaal der vrachtschepen steeg van 208.175 tons in 1897 tot niet minder dan 1.718.380 tons in 1922, of tot meer dan het achtvoudige. De vooruitgang der vrachtschepen in de vaste lijnen was nog merkwaardiger, nl. van 81.635 tons in 1897 tot 1.167.870 tons in 1922 of veertienmaal zooveel.

De gemiddelde grootte der passagiersschepen van de 3 groepen gezamenlijk is van 1983 tons in 1897 tot 3515 tons in 1922 vooruitgegaan, of met 77 pCt. Bij groep II (de grootere passagiersschepen) is deze toeneming het meest geaccentueerd, nl. van 2827 tons tot 7242 tons of wel 178 pCt.

Bij de vrachtschepen als geheel is de vooruitgang in de gemiddelde grootte 146 pCt. geweest, bij die der vaste lijnen zelfs 205 pCt.

De gemiddelde ouderdom onzer vloot boven 500 tons was in 1922 8,8 jaar, tegen 12,5 in 1897. Deze cijfers zijn berekend over de tonnenmaat en niet over het aantal schepen, daar het eerste een zuiverder beeld geeft.

Lloyd's heeft een gelijksoortige berekening nog niet gemaakt, zoodat een equivalent voor de wereldvloot, ter vergelijking met het Nederlandsche cijfer, hier niet gegeven kan worden. Ik acht het niettemin niet gewaagd te onderstellen, dat de ouderdom der wereldvloot hooger zal uitvallen dan die der onze.¹⁾

Wat ten slotte de snelheid onzer schepen betreft,

¹⁾ Een aanwijzing voor de vermoedelijke juistheid dezer onderstelling geeft de volgende berekening. Volgens „Fair-play” bedroeg op 1 Jan. 1922 de tonnage der wereldvloot boven 25 jaren 7.743.000 tons en die van 20 tot 25 jaren 5.735.750 tons, te zamen dus voor de tonnage van 20 jaren en daarboven: 13.478.750 tons. De totale wereldtonnage boven 500 tons stellende op 58 millioen tons, zou dus 23,2 pCt. der wereldvloot 20 jaar en ouder zijn. De overeenkomstige Nederlandsche cijfers, door mij berekend, nu zijn: tonnage van 20 jaar en ouder 249.680 tons; totale vloot boven 500 tons 2.297.465 tons, percentage dus nauwelijks 11 pCt.

tabel II wijst uit, dat deze in den loop der laatste 25 jaren geleidelijk geklommen is, een verschijnsel, dat zich over de geheele wereld heeft voorgedaan. Dat wij, in vergelijking met het buitenland, een bijzonder snelle vloot bezitten, kan echter niet gezegd worden. De cijfers voor Engeland en Japan bijv. zijn beter dan de onze. Zoo heeft 25 pCt. van de Japansche vloot een snelheid van 14 knoopen en hooger. De oorzaak ligt in de minder gunstige verhouding tusschen passagiersschepen en vrachtschepen ten onzent.

In een afzonderlijk staatje vindt de lezer de ontwikkeling geboekstaafd van onze voornaamste reederijen. Bij vergelijking van de totalen dezer reederijen met die van onze geheele vloot, blijkt duidelijk de geleidelijke en sterke centralisatie in onze zeevaart, welke zich in de laatste jaren nog meer geaccentueerd heeft door belangengemeenschappen, waarvan o.m. de Vereenigde Nederlandsche Scheepvaart Mij. een uitvloeisel is.

Mr. F. VORSTMAN.

Tabel I. ONTWIKKELING DER NEDERLANDSCHE KOOPVAARDIJVLOOT.

Jaar	Gezamenlijke vloot						Zeilschepen						Motorschepen							
	boven 500 tons			onder 500 tons			Kolom I Totaal			boven 500 tons			onder 500 tons			Kolom II Totaal				
	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom I	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom I	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom I	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom II	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom II	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom I		
1 Jan.																				
1897	222	364.550	88.5	383	47.510	11.5	605	412.060	66	65.945	66.	344	33.790	34.	410	99.735	25.3	—	0	
1902	254	488.585	92.	429	42.260	8.	683	530.745	30	40.185	49.2	395	41.440	50.8	424	81.675	15.4	—	0	
1907	289	687.110	93.4	502	49.025	6.6	791	736.135	8	15.520	25.5	483	45.200	74.5	493	60.780	8.2	6	1.400	0.2
1912	346	996.030	95.2	478	49.945	4.8	824	1045.975	1	2.290	5.4	436	41.900	94.6	437	44.190	4.2	6	6.755	0.6
1917	436	1383.040	97.4	355	40.140	2.6	811	1423.180	—	—	—	307	30.350	100	302	30.350	2.1	37	38.095	2.7
1922	659	2297.465	97.	325	69.130	3.	984	2366.595	1	1.150	4.7	231	23.225	95.3	232	24.375	1.	65	64.025	2.7

Jaar	Nieuw in de vaart gekomen schepen in het afgelopen jaar						Uit de vaart geraakte schepen in het afgelopen jaar							
	door aanbouw		door aankoop uit het buitenland		Kolom III Totaal		door vergaan of overgang naar binnenvaart		door verkoop naar het buitenland		Kolom IV Totaal			
	Aantal	Tonnenmaat	Aantal	Tonnenmaat	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom I	Aantal	Tonnenmaat	Aantal	Tonnenmaat	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom I
1 Jan.														
1897	35	14.805	—	—	35	14.805	3.6	36	9.870	28	19.405	64	29.275	7.1
1902	33	71.945	11	13.365	44	85.310	16.	20	6.150	15	20.725	35	26.875	5.
1907	42	68.635	2	6.295	44	74.930	10.2	18	7.990	15	27.285	33	35.275	4.8
1912	39	71.755	8	28.590	47	100.345	9.6	33	12.575	26	25.240	59	37.415	3.6
1917	44	94.255	2	4.730	46	98.985	7.	47	78.090	18	31.890	65	109.980	7.7
1922	75	299.300	29	151.830	104	451.130	19.	106	11.205	38	32.135	144	43.340	1.8

Jaar	Schepen in aanbouw op 1 Januari								
	in binnenland			in buitenland			Kolom V Totaal		
	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom V	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom V	Aantal	Tonnenmaat	Perc. van kolom I
1 Jan.									
1897	15	18.160	42.	6	25.145	58.	21	43.305	10.5
1902	21	40.195	52.	6	36.600	48.	27	76.795	14.5
1907	29	70.350	54.7	10	58.850	45.3	39	129.200	17.5
1912	32	102.305	48.5	12	109.250	51.5	44	211.555	20.2
1917	136	322.470	85.5	3	54.300	14.5	139	376.770	26.5
1922	56	252.915	46.5	27	220.880	53.5	83	473.795	20.

Legenda:

Tons = Bruto Register tons van 2.83 M³. De percentages zijn berekend over de tonnenmaat in de kolommen waarnaar zij verwijzen.

Tabel II.
SAMENSTELLING DER NEDERLANDSCHE STOOM- EN MOTOR-KOOPVAARDIJVLOOT IN DE LAATSTE 25 JAREN.
(Deze tabel omvat alleen schepen van 500 tons en hooger).

Jaar	Passagiersschepen													Gem. grootte passagiers- en vrachtschepen gezamenlijk
	P. I			P. II			P. III			Totaal passagiersschepen				
	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Percentage	
1 Jan. 1897	10	16.450	1645	36	101.775	2827	32	36.495	1140	78	154.720	1983	42.6	1643
1902	8	13.940	1742	34	119.350	3510	38	49.695	1307	80	182.985	2287	37.2	1923
1907	7	12.355	1767	34	156.820	4612	54	87.900	1628	95	257.075	2706	37.4	2377
1912	8	18.845	2356	36	217.675	6046	70	116.365	1662	114	352.885	3095	35.4	2878
1917	6	15.430	2572	33	237.850	7208	85	153.865	1810	124	407.145	3283	29.4	3172
1922	6	15.405	2579	52	376.600	7242	105	187.090	1780	163	579.085	3515	25.2	3486

Jaar	Vrachtschepen													Gem. ouderdom passagiers- en vrachtschepen gezamenlijk			
	V. I				V. II								Totaal vrachtschepen				
	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Percentage	Algem.				Tankschepen				Aantal		Tonnenmaat	Gem. grootte	Percentage
Aantal					Tonnenmaat	Gem. grootte	Percentage	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Percentage						
1 Jan. 1897	58	81.635	1407	22.5	77	102.685	1333	28.3	9	23.855	2650	6.6	144	208.175	1445	57.4	12.56
1902	63	115.800	1838	23.7	96	160.870	1675	33.2	15	28.930	1929	5.9	174	305.600	1756	62.8	9.8
1907	78	194.205	2490	28.3	104	204.030	1962	29.6	12	32.205	2684	4.7	194	430.440	2218	62.6	8.-
1912	101	362.195	3586	36.4	113	240.325	2127	24.2	18	40.625	2257	4.-	232	633.145	2729	64.5	9.-
1917	165	649.370	3935	47.-	124	275.585	2222	20.-	28	50.940	1819	3.7	312	901.370	3302	70.7	8.8
1922	273	1.167.870	4278	50.5	202	491.115	2431	21.7	21	59.395	2838	2.6	496	1.718.380	3464	74.8	8.8

Jaar	Motorschepen				Turbineschepen				Snelheid in knoopen.															
	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Percentage	Aantal	Tonnenmaat	Gem. grootte	Percentage	Aantal Passagiersschepen										Aantal Vrachtschepen					
									onder 12 kn.	12 kn.	13 kn.	14 kn.	15 kn.	16 kn.	17 kn.	18 kn.	20 kn.	22 kn.	onder 12 kn.	12 kn.	13 kn.	14 kn.		
1 Jan. 1897	—	—	—	0	—	—	—	0	37	26	6	—	—	—	—	6	3	—	90	—	—	—		
1902	—	—	—	0	—	—	—	0	38	24	3	4	3	—	—	5	3	—	143	2	—	—		
1907	—	—	—	0	—	—	—	0	59	13	—	—	14	1	1	4	3	—	183	6	—	—		
1912	2	4.420	2210	0.44	—	—	—	0	65	15	—	2	23	1	1	3	3	—	232	5	—	—		
1917	21	35.070	1670	2.5	2	10.255	5112	0.75	73	11	5	2	25	2	2	1	—	3	270	16	23	3		
1922	30	54.980	1832	2.4	26	201.200	7738	8.7	94	18	10	3	29	2	1	3	—	3	410	48	33	4		

Legenda:

Tons = Bruto registertons van 2.83 M.³

De percentages zijn berekend over de totale tonnenmaat der vloot (boven 500 ton).

P I = Passagiersschepen, in hoofdzaak voor het vervoer van passagiers ingericht, zooals de schepen der Stoomvaart-Mij „Zeeland” en de „Rumphius” en „Melchior Treub” van de Kon. Paketvaart Mij.

P II = Gemengde passagiers- en vrachtschepen, zooals die der Stoomvaart-Maatschappijen „Nederland”, Rott. Lloyd, Holland-Amerika Lijn, Kon. Holl. Lloyd e.a.

P III = met beperkte passagiers-accomodatie, zooals een deel der vloot van de Kon. Paketv.Mij, Holl. Stoomboot-Mij e.a.

V I = vrachtschepen in vasten lijndienst.

V II = „ „ de wilde vaart.

De gemiddelde ouderdom der schepen is berekend naar hun tonnenmaat en niet naar hun getal.

Tabel IV. OUDERDOM DER SCHEPEN.
(Tonnenmaat der Nederlandsche Koopvaardijvloot boven 500 tons naar de verschillende jaarklassen verdeeld)

Op 1 Jan.	1—5 jaren	Percentage	6—10 jaren	Percentage	11—15 jaren	Percentage	16—20 jaren	Percentage	21—25 jaren	Percentage	boven 25 jaren	Percentage
1897	75.810	20,7	93.540	25,6	67.100	18,4	60.250	16,5	32.340	9,-	35.520	9,8
1902	203.045	41,8	67.805	13,8	89.730	18,-	71.995	14,7	24.085	5,-	32.825	6,7
1907	260.815	37,9	260.770	37,9	67.950	9,9	62.075	9,1	24.475	3,6	10.925	1,6
1912	373.040	37,8	273.980	27,8	242.005	24,4	55.425	5,6	33.055	3,3	18.525	1,1
1917	569.605	41,3	329.760	23,4	263.890	19,1	139.805	10,2	48.820	3,5	31.160	2,3
1922	914.070	39,8	665.545	29,-	287.225	12,5	252.840	11,-	117.690	5,1	60.095	2,6

De percentages in dit staatsje zijn berekend over de totale tonnage boven 500 tons in de verschillende jaren.

Tabel III.

DE ONTWIKKELING DER VOORNAAMSTE NEDERLANDSCHE REEDERIJEN IN DE LAATSTE 25 JAREN.
(In onderstaande cijfers zijn mede begrepen de schepen in aanbouw).

Naam der reederij	1897			1902			1907			1912			1917			1922		
	Aantal	Tonnen- maat	Gem. grootte	Aantal	Tonnen- maat	Gem. grootte	Aantal	Tonnen- maat	Gem. grootte	Aantal	Tonnen- maat	Gem. grootte	Aantal	Tonnen- maat	Gem. grootte	Aantal	Tonnen- maat	Gem. grootte
1. Holl.-Amer.-Lijn	10	35.320	3532	10	85.000	8500	9	108.705	12078	16	177.000	11062	28	262.700	9382	48	400.295	8339
2. St.Mij. „Nederl.”	16	54.435	3402	17	65.000	3823	21	90.245	4297	33	182.000	5515	44	284.600	6468	52	353.930	6806
3. Rotterd. Lloyd	15	34.250	2283	15	49.000	3266	17	69.230	4073	25	132.000	5280	34	201.850	5937	47	286.700	6100
4. Kon. Paketv.-Mij.	29	34.120	1176	41	53.300	1300	51	78.440	1146	77	131.000	1700	95	164.800	1735	97	200.080	2063
5. Kon. Ned. St.Mij.	26	32.945	1267	30	27.600	920	36	40.765	1130	42	65.700	1564	60	117.000	1950	79	186.455	2360
6. Kon. Holl. Lloyd*)	—	—	—	4	16.800	4200	6	28.585	4763	11	79.200	7200	15	84.490	5633	21	166.055	7907
7. v. Nievelt Goudri- aan & Co's St.-Mij.	—	—	—	—	—	—	3	6.710	2230	9	24.000	2666	16	50.300	3143	27	116.790	4363
8. Ver. Ned. Sch.-Mij.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	113.660	6686
9. Java-China-Jap.L.	—	—	—	—	—	—	6	25.630	4271	8	37.000	4625	12	68.800	5733	14	88.895	6349
10. Gebrs. van Uden.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7.770	2590	19	42.000	2210	17	53.175	3129
11. Sollev., v. d. Meer & v. Hatt.'s St. Mij.	—	—	—	4	7.700	1925	1	2.180	2180	8	21.100	2637	10	33.000	3300	14	50.615	3615
12. Halcyon Lijn	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	43.010	2319
13. St.Mij. „Oostzee”	—	—	—	6	11.150	1860	7	12.515	1788	9	16.000	1777	11	25.260	2296	14	41.325	2950
14. Nd.Ind.Tankst.Mij.	—	—	—	—	—	—	5	4.915	983	21	31.610	1505	31	39.600	1279	20	37.105	1855
15. Holl. Stoomb. Mij.	4	3.625	906	10	9.630	963	8	8.330	1041	7	7.850	1121	14	16.140	1150	24	36.675	1530
16. Ned.Z.-Afr.St.-Mij.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	34.590	5765
17. Kon. W.-I. Maild.	8	13.705	1712	9	15.400	1711	8	14.350	1794	14	39.500	2821	10	31.150	3115	10	30.510	3051
18. Phs. v. Ommeren	3	8.430	2810	3	7.530	2510	5	11.170	2232	8	16.270	2034	13	23.610	1816	18	29.200	1622
19. N.St.-Mij. „Oceaan”	9	20.130	2236	9	25.660	2851	4	13.850	3462	4	15.750	3937	7	25.140	3590	5	22.900	4580
20. Mij. „Zeevaart”	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	17.350	3470	9	21.800	2422
21. Petroleum-Mij. „La Corona”	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	20.085	4017	5	20.300	4060
22. Schpv. en Stk.Mij.	—	—	—	4	3.660	915	7	6.590	941	9	11.680	1297	14	20.750	2482	13	19.455	1496
*) Vóór 1907: Zuid-Ame- rika Lijn	—	236.960	—	—	377.400	—	—	522.260	—	—	995.430	—	—	1.528.625	—	—	2353.520	—

N.B. De cijfers zijn berekend per 1 Januari.

DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN HET BEVRIEZEN VAN VISCH VOLGENS HET PROCEDURE OTTESSEN.

II.

Het zal na het voorgaande wel begrijpelijk zijn, dat een verbetering van de wijze van conserveering van verse visch een probleem vormt, naar welke oplossing velen reeds lang hebben gezocht. Verscheidene patenten zijn daarvoor dan ook in de laatste zestig jaar genomen en het eerste, dat betrekking had op het bevriezen van visch in een mengsel van zout en ijs, dagteekent reeds van 1861 uit Amerika.

Sedert 1 Juni 1912, toen onze Octrooiwet in werking kwam, werden alleen hier te lande reeds 7 patenten verleend voor werkwijzen voor het conserveeren van visch of voor inrichtingen daarvoor, waaronder dat van Ottesen in 1916.

Zoals in het eerste gedeelte van dit artikel werd medegedeeld, heeft dit laatste patent in vijf verschillende landen aanleiding gegeven tot uitvoerige onderzoeken, en daarover zijn thans overal rapporten uitgebracht, waarvan het Duitse en het Nederlandse respectievelijk van 1816 en 1919 de belangrijkste zijn, terwijl in het in 1922 uitgebrachte Engelsche rapport het geheele probleem van het bevriezen van visch in lucht en in een vloeibaar medium in beschouwing wordt genomen en theoretisch en praktisch toegelicht.

Uit deze onderzoeken blijkt nu in de eerste plaats, waarom het bevriezen in lucht zoo teleurstellende uitkomsten geeft.

Waar men den smaak van verse visch kent, is voor in lucht bevroren visch geen plaats; ze heeft daar slechts de waarde van een surrogaat. Deze conserveeringswijze wordt dan ook alleen daar toegepast, waar anders geen visch te krijgen zou zijn, zooals tot dusver aan boord van mailboten. Zooals echter reeds vroeger door mij werd uiteengezet, bestaat er geen reden, waarom de groote stoomvaartlijnen thans er mede zouden voortgaan deze en niet de zooveel sma-

kelijker en beter, volgens Ottesen bevroren visch aan hun passagiers voor te zetten.

Ook laat haar toepassing zich verklaren in streken enerzijds, waar in verband met hare ligging en hooge zomertemperaturen weinig verse visch komt, anderzijds waar de temperatuur een groot deel van het jaar zoo laag is, dat het onmogelijk is de visch practisch anders dan bevroren te bewaren, zooals in verschillende deelen van Noord-Amerika en Rusland.

In lucht bevroren visch is hier dus geen surrogaat, dat met de verse visch moet concurreren, maar vormt een afzonderlijk artikel, dat zich geleidelijk heeft kunnen inburgeren en dit is in Amerika zooveel te gemakkelijker geweest, omdat het conserveeren van allerlei levensmiddelen door bevriezen daar veel gebruikelijker was dan in Europa.

Wat den omvang van den handel in op deze wijze bevroren visch betreft, blijkt uit het laatste Amerik. visscherijverslag, dat gedurende het jaar 1920 ruim 42½ miljoen KG. verse visch in vrieshuizen werd opgeslagen, waarvan de voornaamste waren: heilbot met 5,3, haring 5,2, wijting 5,1, zalm 3,9, makreel 2,4, kabeljauw en schelvisch 2,0 mill. KG.

De grootste hoeveelheid visch is gewoonlijk omstreeks half November in opslag; in 1920 bedroeg die hoeveelheid 34 miljoen KG. De kleinste hoeveelheid wordt tusschen half April en half Mei aangetroffen; zij bedroeg in 1920 10 miljoen KG.

Wat is nu de verklaring van de ondeugdelijkheid van bedoelde methode?

Het blijkt, dat het bevriezen van visch in lucht betrekkelijk langen tijd vordert als gevolg van de geringe geleidbaarheid van dit medium. Het bevriezen vordert nl., naar gelang van de grootte van de visch, een tot twee etmaal en in dien tusschentijd ondergaat zij vrij veel vochtverlies, (6 pCt. en soms meer van het lichaamsgewicht). Dit zou op zichzelf niet zoo ernstig wezen, indien daarvan niet tevens het gevolg was, dat de kwaliteit belangrijk achteruitgaat, waarschijnlijk doordat een deel van de aromatische stoffen verloren gaat, en daarmede de specifieke smaak en de geur van de visch.

Dit verlies wordt nog verergerd omdat door het langzame bevroren zich groote ijskristallen vormen, die de weefselementen beschadigen; daardoor vloeit bij het ontdooien veel lichaamsvocht uit, en daarmee veel zouten en voedingsstoffen. De visch droogt uit en verschrompelt en geeft, toebereid, meestal een slap, droog en smakeloos product. Het uiterlijk is na de ontdooring dof en kleurloos.

De onderzoekers hebben zich nu vervolgens met het bevroren in een vloeibaar medium bezig gehouden. Daarbij bleek, dat tot dusver alleen pekels praktisch bruikbaar is.

Het groote voordeel van deze wijze van bevroren blijkt te zijn, dat tijdens het bevroren geen verdamping van lichaamsvocht kan plaats hebben, die bij het bevroren in lucht zoo nadeelig is. Practische toepassing op eenigszins groote schaal hebben echter de patenten, die alleen op dat beginsel berusten, zoover bekend werd, niet gehad, vermoedelijk vooral daarom, omdat men het te weinig in de hand heeft een goed product te zullen krijgen; de visch neemt, tijdens het bevroren, dikwijls te veel zout en onreinheid uit de pekels op.

Deze bezwaren mist het patent Ottesen, dat daarentegen wel de voordeelen van het in pekels bevroren bezit. Het zou in dit tijdschrift niet op zijn plaats zijn, om een technische uiteenzetting te geven van de beginselen waarop het patent berust; in het kort komen zij daarop neer, dat een zoutoplossing wordt gebezigd, waarvan de concentratie beneden een bepaalde grens blijft, en die tot haar vriespunt wordt afgekoeld, waardoor de pekels een indifferente vloeistof wordt, die niet in de visch indringt en deze dus niet meer kan verzouten, terwijl zij ook geen onaangename bijsmaken meer aan de visch kan geven.

Dit is de kern van de gedachte van Ottesen en daaraan ontleent het patent zijn werkelijke waarde.

Verder heeft Ottesen begrepen, dat de snelheid, waarmee bevroren wordt, van grooten invloed is.

Hoe sneller toch de visch bevriest, hoe geringer de beschadiging van de weefsels is, en hoe minder kans op verlies van lichaamsvocht na het ontdooien, dat zoo nadeelig voor de smaak bleek te zijn.

Hoeveel sneller het bevroren bij dit procédé, dan bij het bevroren in lucht gaat, blijkt daaruit, dat bij een temperatuur van -15° C., het bevroren in lucht bij kleine platvisch 24-maal, bij haring 18-maal en bij schelvisch 13-maal langer duurt, dan bij bevroren in pekels van dezelfde temperatuur.

In tegenstelling met bij in lucht bevroren, behoudt de op deze wijze bevroren visch, ook na ontdooring, het uiterlijk van verse visch, zoodat zij daarvan niet te onderscheiden is.

De vraag rijst nu vanzelf, wat er in de praktijk met bedoeld procédé bereikt kan worden en dan is het antwoord, dat bij de hier toegepaste wijze van opslag, de visch ongeveer 6 weken tot 2 à 3 maanden bewaard kan blijven, zonder in deugdelijkheid, in smaak of in uiterlijk achteruit te gaan en nog wel langer, wanneer op den smaak niet te veel gelet wordt. Tot zolang ongeveer is de visch, al naar gelang van de soort, zooals herhaaldelijk uit proefnemingen, in de wetenschappelijke verslagen vermeld, is gebleken, na het ontdooien geheel gelijk aan verse visch.

Na verloop van genoemde tijdvakken begint de smaak achteruit te gaan, maar dat is niet het gevolg van onvolmaaktheid van het procédé Ottesen, maar van de nog gebrekkige techniek van het opslaan in de vrieshuizen.

Tijdens den duur van den opslag heeft nl. verdamping van het lichaamsvocht plaats, en daarmee gaan gelijktijdig, evenals bij het langzame in lucht bevroren, de aromatische stoffen, die den specifieke geur en smaak aan de visch verleenen, verloren. Dit houdt dus geen verband met de methode van bevroren; ongeacht de visch in lucht of in pekels bevroren is, treedt bij opslag in vrieskamers bedoelde verdamping in,

welk men tot dusver alleen heeft kunnen temperen, door de visch z.g. te glaceeren, d.i. deze na het bevroren even in zoet water te dompelen, waardoor zich een ijslaagje om de visch vormt en verder door deze te verpakken in perkamentpapier, enz.

Het zal er dus op aankomen de techniek van het opslaan verder te verbeteren.

Terugkomende nu op de vraag, wat de praktijk met het opslaan van volgens het Ottesen's patent bevroren visch heeft geleerd, kan verder nog worden medegedeeld, dat, wat de verschillende vischsoorten betreft, visch, die niet vet is, of waarvan het vet niet spoedig tranig wordt, zich het langste goed houdt, en van de eerste, die met relatief de kleinste uitstralingsoppervlakte, dus rondvisch, zooals schelvisch, kabeljauw, koolvisch enz., en van de vette visch, zalm en paling. Visschen daarentegen als haring en makreel, waarvan het vet zeer spoedig ontleedt, en daardoor tranig wordt; kunnen thans niet veel langer dan 4 à 6 weken bewaard blijven, zonder dat de traansmaak merkbaar begint te worden.

Hoewel natuurlijk een mog langeren duur, gedurende welken de smakelijkheid der visch niet achteruitgaat, van nog grooter voordeel zou zijn, is hetgeen thans reeds met de volgens het patent Ottesen bevroren visch bereikt kan worden, reeds zóó belangrijk, dat dit procédé voor ons visscherijbedrijf en onzen vischhandel van zeer groote en ingrijpende beteekenis kan zijn en valt het alleen te betreuren, dat men niet reeds eenige jaren geleden het procédé te IJmuiden praktisch is gaan toepassen. Wanneer men de grafische voorstellingen van den aanvoer en de prijzen der voornaamste vischsoorten onderzoekt, dan blijkt, dat de fluctuaties in den aanvoer — voor zoover zij geen seizoenfluctuaties zijn met perioden van ongeveer een half jaar — door een procédé, dat de visch enkele maanden conserveert, geheel geneutraliseerd kunnen worden, en het zijn, zooals hiervoren bleek, juist deze fluctuaties, die naast de bederfelijkheid der visch de grootste moeilijkheden opleveren.

De tegenwoordige duur, gedurende welken de visch, volgens bedoeld patent bevroren, praktisch verschoon blijft, laat ook reeds expeditie toe, niet alleen door heel Europa, maar ook naar alle werelddeelen. Uiteraard zal het overzeesche transport in schepen met vrieskamers moeten geschieden, en zullen vrieshuizen in de havenplaatsen aanwezig moeten zijn om de bevroren visch te kunnen opslaan.

Deze worden echter in bijna alle groote havens aangevonden en schepen met vrieskamers zijn thans gelukkig ook vrij talrijk. Op het eind van 1921 hadden Nederlandsche reederijen reeds 25 van dergelijke schepen, wier vrieskamers een capaciteit van rond 20.000 ton hadden, waardoor verzending o.a. rechtstreeks naar Zuid-Amerika, Cuba, Mexico, New-Orleans, New-York, de Stille Oceaan kust van de Vereenigde Staten, Vancouver etc. en verder naar Groot-Brittannië, West-Afrika, Zuid-Afrika, Zuid-Frankrijk, Italië, Egypte, Ned.-Oost-Indië enz. reeds mogelijk is.

Omtrent de verzending van bevroren visch per spoor, zonder ijs, heeft men nog slechts beperkte ervaring. Over kleine afstanden schijnen, zoover mij bekend werd, geen bijzondere voorzorgsmaatregelen noodig te zijn; bij behoorlijke verpakking en niet te kleine hoeveelheden zal de visch als stukgoed ook in den zomer vermoedelijk over een groot deel van Nederland zonder toevoeging van ijs verzonden kunnen worden. Dit zal uiteraard een beduidende besparing van kosten geven, in de eerste plaats op het ijs, in de tweede plaats op de spoorvracht.

Voor verzending naar het buitenland over grootere afstanden zullen echter geïsoleerde wagons noodzakelijk zijn.

Er is evenwel nog te weinig bekend omtrent de afstanden, die bij een bepaalde temperatuur afgelegd kunnen worden, zonder dat de visch ontdooit. In sommige gevallen bleek een transportduur van 3 à 4

dagen geen bezwaar op te leveren. In het Amerikaansche verslag wordt een geval vermeld, dat een zending in pekkel bevroren visch in een houten kist gepakt, zonder ijs of isolatie in begin Mei een afstand van 2200 Eng. mijl in vier dagen afgelegd had, en hoewel ontdooid, toch in prima kwaliteit was aangekomen. De afzending had plaats bij een luchttemperatuur van 63° F., de dagelijksche maximum-temperaturen varieerden van 66° tot 91°, de minimum tusschen 41° en 72°. De dagtemperaturen waren dus over het geheel hoog.

Dergelijke resultaten zijn ook in Europa verkregen bij experimenten met zendingen van Denemarken uit naar Weenen, Parijs en Zwitserland. Hoe belangrijk de met deze experimenten verkregen resultaten echter ook zijn, zij geven nog geen voldoende gegevens om te kunnen aangeven, op welke wijze de verzending bij verschillende temperaturen en bij vervoer over verschillende afstanden moet plaats hebben, om steeds zeker te zijn, dat de visch goed aankomt.

Het medegedeelde zal, naar ik hoop, de overtuiging geven, dat door de toepassing van het patent Ottesen als het ware een nieuw export-artikel kan verkregen worden, dat hetzij te land, hetzij te water, over de geheele wereld kan worden gedistribueerd. Dat dit in de tegenwoordige malaise en voor IJmuiden, waar de visscherijvloot voor een groot deel moet stil liggen, omdat door de drukke vaart van Duitsche treilers op IJmuiden de visch geen voldoende prijs kan opbrengen, en voor de stoomvaartmaatschappijen, die geen voldoende vracht hebben, een belang kan beteekenen, dat niet moet worden onderschat, behoeft wel geen betoog, al moet men zich natuurlijk niet voorstellen dat, als er vandaag een behoorlijke inrichting, die de visch volgens Ottesen's patent bevrinst beschikbaar is, morgen aan den dag goederentreinen en vrachtschepen beladen met bevroren visch naar alle wereldstreken zullen wegstroomen en dat IJmuiden gered is. Een dergelijk nieuw bedrijf moet nu eenmaal opgewerkt worden en dat kost tijd, maar daaruit volgt ook, dat hoe eerder het aangevat wordt, hoe beter het voor de visscherij zal wezen.

J. M. BOTTEMANNE.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

Mr. McKenna over de intergeallieerde schulden; Rijksmiddelen; cijfers voor de Clearing banks; Duitsche gloeikousjes; Indexcijfers; nieuwe moeilijkheden in de kolenindustrie.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 7 October 1922:

Last week we had the pleasure of hearing an American in London on the debt question: this week Mr. McKenna's speech to the American bankers has aroused as much interest here as in the United States. It is on the whole a sound and rational plea for a reconsideration of the whole issue of inter-Allyed debt and Reparations. In order not to wound American susceptibilities, it was of course necessary for Mr. McKenna to assure his audience again that this country would pay: he also provided a reason why this country could pay: we had an exportable surplus in the shape of interest on our remaining overseas investments, which neither France nor Germany possessed to the same extent. His whole argument turned on this question of the exportable surplus, and that marks a stage forward in the public discussion of the matters at issue, where hitherto we have not heard very much of this aspect of the situation.

Mr. McKenna's detailed theses are perhaps more disputable than his general method of approach. For instance he appears to think that the amount of the exportable surplus cannot be increased, e.g. by taxation: if the surplus demanded is greater than would have been produced by the free play of economic

forces, he thinks that taxation will simply lead to a fall in the external value of the currency. Thus, if the total demanded from Germany each year is greater than the volume of exportable surplus which would have been provided by services plus interest on investments plus new investments, Mr. McKenna thinks that nothing can be done. But of course this is begging the question, though there is no doubt that the amounts actually demanded are far too large: not because of the exportable surplus, but because of the difficulty of getting people to stand taxation on a vast scale for the benefit of foreigners. Mr. McKenna rather gave his own case away by showing that it was possible for America to pay her previous foreign debts in a very short time, though he argued that this was due to the special circumstances of the war, and that such a huge export of goods, if taking place in peace time, would involve a tremendous disorganisation of trade in the country of import. The immediate assets of Germany the speaker estimated at £200 millions though this figure is at least twice as much as Mr. J. M. Keynes' estimate in the last „Manchester Guardian” Reconstruction Number. Nothing more should be asked from Germany for at least three years, until the mark had been given an opportunity of settling down, and in any case, it was impossible to get even this sum, unless the future of Germany was more certain than it appeared at the moment. Mr. McKenna dismissed the idea that the German Government could seize these sums: their transfer would have to be made a profitable operation to the present holders.

The Revenue Figures for the first six months of the year are now available, and show on the surface a more favourable position than last year, if both sides of the account are considered. The position is as follows:

	Revenue	Expenditure
1st. six months '21	£456.2 mills.	£498.0 mills.
„ „ „ '22	£403.9 „	£347.4 „

An excess of expenditure over revenue of £40 millions has been converted into an excess of revenue over expenditure of £56 millions. But it is questionable whether the position will look as well at the end of the year as it does now: last year the great strikes delayed the bringing-in of revenue, and the state had many heavy calls on its purse in consequence of the dispute. This year the great drain will come in consequence of the Eastern expeditionary forces, whilst the revenue will flow in more slowly. Comparing particular items this year and last, Customs and Excise are down by nearly £17 mills. together, Excess Profits Tax has yielded £26 mills. less, Miscellaneous Receipts are down by the same amount, whilst Income Tax and the Postal Service both bring in rather more than a million less than last year. On the other hand the Telephone Service yields nearly £4 millions more, Corporations Profits Tax three millions more, and Estate Duties bring nearly ten millions more. In the period since April, the Floating Debt has been reduced by £158 millions, from £1029 millions to £872 millions.

The figures for the Clearing Banks again reveal a shrinkage of the volume of deposits; they have fallen by nearly £30 millions: from £1.732 to £1.703 mills. These figures compare with deposits of £1.872 mills. last January, and thus in the course of the year they have fallen off by £168 mills. Bills held have fallen off by £10 mills., investments by a similar amount, whilst advances are down by only three mills.

The Report of the Committee appointed by the Board of Trade to investigate the complaint that German gas mantles were being dumped into the country has now appeared. The Committee report that the decline in employment in the British industry is not due to lack of reasonable efficiency, though they regard the industry as being over capitalised,

but is in the main due to the difference between the internal and external value of the mark. The selling price of the German producers in this country is still much above the internal German price, though it is much below the price at which competing British firms can produce. They make no positive recommendation, though it is fairly clear that they regard the British industry as deserving of protection, and this will now no doubt come.

The better political situation at the beginning of the week has caused trade reports to be rather more optimistic than was the case last week: pig-iron makers still seem to report business from America, and the Sheffield reports are also brighter in tone. The wool correspondent of the „Economist” draws attention to the conditions in the woollen industry: he regards current raw material prices as altogether too high in view of the prospects of the industry, and sees a danger that firms will find themselves again in much the same position as they were in at the time of the boom, when the prices of finished articles were quite out of touch with wool prices.

It is now announced that when Sir Robert Horne goes to America, he will be accompanied by the Governor of the Bank of England. This is not regarded as a very good sign in the City, since it is argued that unless negotiations were likely to be difficult, there would be no need for the Governor to go at all.

The „Economist” index-number for last month shows a further fall: on the basis of 100 for July '14, prices were 166.4 at the end of August, and were 163.5 at the end of Sept. This fall is confirmed by the „Times”-index, here prices show a fall of 0.4 per cent, from 156.2 to 155.6, basis being 100 for 1913.

As already foreshadowed, the Miners' Federation has put forward a scheme for the revision of the present mining agreement, their new scheme involving a higher price schedule for all coal, and if possible, Government assistance. Of course there is not the least chance of the latter being obtained, nevertheless, the Prime Minister has consented to receive a deputation.

AANTEKENINGEN.

Staatsschulden na de Napoleontische oorlogen. — Nu de kwestie der oorlogsschulden zoozeer op den voorgrond is gekomen, is het niet oninteressant eens de aandacht te vestigen op de houding door Engeland ten opzichte van zijn bondgenooten aangenomen na de oorlogen tegen de Fransche republiek en Napoleon gedurende de jaren 1793—1815. Vooral in de behandeling van den voornaamsten debiteur, Oostenrijk, kunnen misschien enkele aanwijzingen, ook heden ten dage van belang, worden gevonden.

Het is bekend, dat Engeland tot aan den jongsten oorlog toe nooit een waarlijk nationale weermacht heeft bezeten, zoodat het gedurende zijn oorlogen in de achttiende en het begin der negentiende eeuw verplicht was continentale bondgenooten aan zich te verbinden en vast te houden door middel van subsidiën. Op deze wijze bleef het in staat, de hoofdmacht van den vijand op het vasteland bezig te houden, terwijl het zijn eigen krachten concentreerde op de vloot en op de koloniën. De politiek van subsidieverleening in plaats van het verstrekken van leeningen werd bijna traditioneel. De twintig jaren vanaf 1793 vormden echter een overgangperiode en hierin ligt de waarde van een studie der Engelsche politiek in dien tijd, meent de London Joint City & Midland Bank. Zij waren een overgangperiode in dien zin, dat in het begin der periode Engeland enkele malen geld verstrekte in den vorm van leeningen, vooral aan het land, dat sinds 1806 Oostenrijk genoemd wordt. Na den val van Napoleon moest de Oostenrijksche schuld geregeld worden. De hieronder volgende tabel geeft alle be-

dragen van 1793—1816 betaald of voorgeschoten in den vorm van leening, subsidie of anderszins, een totaal bedrag van f 58 miljoen uitmakende, voor dien tijd een zeer aanzienlijke som. Ter vergelijking zij vermeld, dat de Engelsche staatsschuld aan het einde der Napoleontische oorlogen f 861 miljoen bedroeg en 31 Maart 1921 f 7.616 miljoen pond.

Van de 58 miljoen werd in 1795 en in 1797 en 1800 ongeveer 7 miljoen geleend aan Oostenrijk. De omstandigheden, waaronder dit land deze bedragen opnam, die, waaronder de schuld ten slotte is geregeld, zijn bijzonder interessant. In 1795 ontving Oostenrijk van de Engelsche Regeering een voorschot van f 4.600.000. Bij tractaat van 4 Mei van dat jaar, stemde Oostenrijk erin toe voor 3 miljoen een beroep te doen op de Engelsche beleggingsmarkt en de schuld aan het Gouvernement in twee deelen, in November en December, terug te betalen. Een deel dezer leening werd een obligatie-leening, uitgegeven tegen den koers van 60 pCt. en een rente van 3 pCt. De rest der leening nam den vorm aan van annuïteiten. De Engelsche Regeering nam de garantie voor de regelmatige rentebetaling op zich. Het schijnt, dat de leening door het publiek genomen is, doch de Engelsche Regeering moest worden aangesproken voor de rente-betaling en kon er niet in slagen terugbetaling van de geleende f 4.600.000 te verkrijgen.

Door Groot-Brittannië verstrekte subsidiën en voorschotten 1793—1816.

	Oostenrijk	Pruisen	Rusland	Andere landen	Totaal
	£	£	£	£	£
1793	—	—	—	833.274	833.274
1794	—	1.226.495	—	1.323.750	2.550.245
1795	4.600.000*	—	—	1.124.961	5.724.961
1796	—	—	—	32.870	32.870
1797	1.620.000†	—	—	64.586	1.684.586
1798	—	—	—	127.014	127.014
1799	—	—	825.000	24.813	849.813
1800	1.066.667	—	545.494	1.001.017	2.613.178
1801	150.000	—	—	490.114	640.114
1802	—	—	200.000	85.451	285.451
1803	—	—	63.000	149.275	212.275
1804	—	—	—	103.423	103.423
1805	—	—	—	35.341	35.341
1806	500.000	—	—	95.847	595.847
1807	—	180.000	614.183	64.899	859.082
1808	—	—	—	2.897.873	2.897.873
1809	850.000	—	—	1.729.039	2.579.039
1810	—	—	—	2.110.543	2.110.543
1811	—	—	—	2.367.413	2.367.413
1812	—	—	—	3.908.521	3.908.521
1813	500.000	650.040	657.500	4.978.482	6.786.022
1814	1.064.882	1.319.129	2.169.982	3.888.584	8.442.577
1815	1.796.230	2.294.222	3.241.919	2.692.359	10.024.730
1816	—	—	1.096.356	756.339	1.852.695
Tot.	12.147.779	5.669.886	9.413.434	30.885.788	58.116.887

* Imperial Loan, 35 Geo. III c. 93.

† Imperial Loan, 37 Geo. III c. 59.

De tabel vertoont verder nog een bedrag van f 1.620.000, door Oostenrijk in 1797 geleend. In Mei van dat jaar werd een overeenkomst getroffen, krachtens welke een dergelijke som door Oostenrijk in de Engelsche markt zou worden opgenomen, ten einde de Engelsche Regeering af te betalen. Intekenaren zouden bij de Engelsche Treasury moeten storten tegen ontvangst van Oostenrijksche 3 pCt. obligaties, tegen een prijs van f 226 10 s. in obligaties voor f 100 constanten. Wederom nam de Britsche Regeering de rentegarantie op zich. Het verdrag werd echter door Oostenrijk niet voor 21 Febr. 1800 geratificeerd en de uitvoering schijnt verhinderd te zijn door de nederlaag van Oostenrijk bij Hohenlinden eenige maanden later en den daarop volgende wapenstilstand. In Juni 1800 stemde Engeland erin toe f 2 miljoen aan Oostenrijk te leenen in drie gelijke termijnen, doch blijkbaar was de tweede termijn nog niet geheel voldaan,

toen de ineenstorting van Oostenrijk na Hohenlinden volgde. Deze leening zou geen rente dragen tot zes maanden na afloop van den oorlog.

De bedragen door andere bondgenooten geleend waren slechts gering en de rest der 58 millioen, dus ongeveer 50 millioen, werd dus geheel als subsidie verstrekt. Na 1815 kwam de kwestie van de terugbetaling op het tapijt. De rentebetaling door Engeland overeenkomstig de door dit land op zich genomen garantie, benevens interest hierop, inbegrepen, was het totaal der Oostenrijksche schuld in 1817 tot ongeveer £ 19½ millioen gestegen. Het probleem, waarvoor men zich toen gesteld zag, was in wezen hetzelfde als dat, wat op het oogenblik bestaat, n.l. het regelen der schulden, die een financieel zwakke bondgenoot ten bate der gemeenschappelijke zaak op zich heeft genomen. Gedurende twintig jaar hadden telkens opnieuw uitbrekende oorlogen een druk op Oostenrijks hulpbronnen uitgeoefend. De staatschuld was verviervoudigd en men had zijn toevlucht moeten nemen tot gedwongen leeningen. Onder deze omstandigheden werd ten slotte een overeenkomst bereikt bij tractaat van 17 November 1823, waarbij na een preambule, waarin beide Staten verklaarden, evenzeer verlangend te zijn tot een definitieve overeenkomst te geraken ter zake van de Oostenrijksche leening en van vernietiging der geheele schuld, Oostenrijk erin toestemde 2½ millioen pond te betalen ter voldoening van alle Britsche aanspraken en Engeland zich verbond, de in zijn bezit zijnde fondsen van te leveren. Bij art. 4 verklaarden beide partijen van alle aanspraken op elkander af te zien. De totale schuld ten tijde der overeenkomst moet £ 20 millioen aanzienlijk overschreden hebben, zoodat het bedrag, dat kwijtgescholden werd, dus waarschijnlijk meer dan 90 pCt. der schuld bedroeg. Oostenrijk kwam zijn verplichting na door het verschuldigde bedrag van Londensche bankiers te leenen.

Wanneer men nu zijn aandacht vestigt op de huidige situatie met betrekking tot de intergeallieerde schulden, dan ziet men, dat een probleem, zeer veel gelijkende op dat van 100 jaar terug, zich voordoet, hoewel als moeilijkheid er thans bijkomt, dat Engeland nu zoowel debiteur als crediteur is. Het bleek een betrekkelijk gemakkelijke taak om met Oostenrijk tot overeenstemming te komen, hoewel het tractaat eerst 8 jaar na het sluiten van den vrede geteekend werd. De 50 millioen subsidie werd overeenkomstig de bedoeling nooit terugbetaald. De afwikkeling van het huidige probleem stuit echter gelijk bekend, op veel meer tegenstrijdige belangen. De ervaring wijst echter uit, zoowel die van honderd jaar geleden, als die van thans, dat wanneer leeningen worden verstrekt aan bondgenooten, ten einde een langdurigen en uitputtenden oorlog te voeren, na afloop altijd twijfel moet opkomen ten aanzien van de vraag, of de crediteur behoort te staan op algeheele terugbetaling, gegeven het feit, dat geleend werd voor een gemeenschappelijk doel. De huidige positie wordt gecompliceerd door het feit, dat de Vereenigde Staten de eenige bondgenoot is, die niet zoowel debiteur als crediteur is en dat de kwestie der intergeallieerde schulden onlosmakelijk verbonden is aan een vraagstuk, dat in 1815 een geheel verschillend karakter droeg, n.l. dat van schadevergoeding door de overwonnenen. Bij het einde van de Napoleontische oorlogen werd, hoewel de Engelsche staatschuld toen 861 millioen pond bedroeg en meer dan viermaal zoo groot was als die van Frankrijk, overeengekomen, dat laatstgenoemd land slechts 28 millioen pond schadeloosstelling zou betalen. Pruisen beschouwde dit bedrag als te klein, aangezien de Franschen tusschen 1806 en 1812 meer dan tweemaal dit bedrag van dit land geheven hadden. Intusschen ontving Engeland ten gevolge van zijn gematigde politiek het volledig bedrag, waarop het aanspraak had, n.l. 5 millioen pond. Tot dusver echter, zegt de schrijver dezer beschouwingen, heeft een politiek, die matiging betracht, niet de overhand gehad. De overwin-

naars hebben gerekend op ontzaglijke schadevergoedingen en de situatie is nog meer verward gemaakt door de intergeallieerde schulden. Dientengevolge tracht de uiteindelijke schuldenaar, Duitschland, een moratorium te verkrijgen. De regeling zal, wanneer en indien zij komt, dus te maken hebben met een veel meer gecompliceerde serie aanspraken, dan 100 jaar geleden en de verzoening tusschen hetgeen rechtvaardig en raadzaam is, zal dienovereenkomstig moeilijkheden met zich brengen.

De arbeidsduur in Japan. — Hieromtrent zijn op verzoek van het Departement voor sociale aangelegenheden door het gemeentebestuur van Osaka enkele gegevens verzameld, betrekking hebbende op 150 fabrieken met meer dan 100 arbeiders in het district van dien naam, melden de Informations Sociales. De uitkomsten volgen hieronder:

	Arbeitsduur	Aantal
Regeringsbedrijven	8½ uur	1
	9 "	6
Particuliere " ondernemingen ..	6½ "	1
" "	7 "	1
" "	7½ "	1
" "	8 "	41
" "	8½ "	4
" "	9 "	42
" "	9½ "	9
" "	10 "	27
" "	11 "	19

Bepaalt men den gemiddelden arbeidsduur, dan vindt men voor de particuliere ondernemingen 9 uur 10 minuten en voor de Regeeringsbedrijven 8 uur 56 min. De 8-urendag bestaat vooral in de metaalnijverheid (22 ondernemingen) en in de chemische fabrieken.

De gemiddelde arbeidsduur in iedere industrie is de volgende:

Textiel	10 uur
Machines en gereedschappen	8 uur 28 min.
Chemische producten	8 " 37 "
Voedingsmiddelen	9 " 8 "
Gas, electriciteit e. d.	8 " 54 "
Diversen	9 " 57 "

Nachtarbeid was gebruikelijk in 82 ondernemingen en in sommige gevallen werd regelmatig 2 uur per dag overgewerkt.

In de Regeeringsbedrijven en de particuliere ondernemingen hebben de werklieden op het midden van den dag gemiddeld resp. 59 en 50 min. schafttijd. In de textielnijverheid is deze 1 uur 3 min. en in de machine- en gereedschapsfabrikage slechts 42 minuten. De gemiddelde rusttijd voor alle fabrieken is 55 min. In de Regeeringsbedrijven hebben de arbeiders recht op vier rustdagen per maand, in de particuliere bedrijven op twee.

ONTVANGEN:

Schriften des Holland-Institutes in Frankfurt am Main über die Niederlande und ihre Kolonien. Frankfurt am Main; Verlag von Moritz Diesterweg, 1922.

Heft 1. *Niederländische kolonialpolitik im fernen Osten*, von Dr. jur. Th. B. Pleyte.

Heft 2. *Die Grundlagen der niederländischen Freihandelspolitik und die jetzige Wirtschaftskrise* von Dr. jur. G. W. J. Bruins.

De belastingen, waaraan het filiaal van een buitenlandse onderneming in Duitschland (Hamburg) is onderworpen, door Dr. Carl August Pauly, Rechtsanwalt in Hamburg en Dr. J. L. Bakhuyzen Schuld, Advocaat in Hamburg. Neuer Jungfernstieg 17a.

In kort bestek behandelen de schrijvers Umsatzsteuer, Einkommenssteuer, Körperschaftssteuer, Vermögenssteuer en Zwangsanleihe. De toepassing der wetsvoorschriften wordt aan voorbeelden geïllustreerd op een wijze, die het geschriftje ook voor den leek zeer leesbaar gemaakt heeft. De Nederlanders wier bedrijf voor een deel in Duitschland ligt, zullen er ongetwijfeld veel, wat voor hen nuttig is te weten, in kunnen vinden.

MAANDCIJFERS.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND AUGUSTUS 1922

(volgens de groepen der naamlijst van goederen, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
I Dieren en dierlijke producten	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden
II Plantaard. voortbrengselen	14.805.247	8.847.686	42.454.156	24.860.071	—	—	27.648.909	16.012.385
III Mineralen, metalen en niet in andere groepen opgenomen fabrik. daarv.	284.925.794	44.753.183	92.561.968	15.734.152	192.363.826	29.019.031	—	—
IV Meel en meelfabrikaten	1.090.460.537	29.522.693	297984.495 ¹	8.659.783 ¹	792.476.042	20.862.910	—	—
V Chemische producten, geneesmiddelen, verfvaren en kleurstoffen	14.344.842	2.529.794	15.143.156	2.494.865	—	34.929	798.314	—
VI Olie, hars, was, pek, teer en distillatieproducten van teer; fabrikaten van deze stoffen, n. a. g. . .	24.476.510	4.086.249	8.239.600	3.102.116	16.236.910	984.133	—	—
VII Hout en fabrikaten van hout en dergelijke stoffen; meubelen, v. a. s.	72.132.989	9.107.661	26.572.418 ²	10.727.564 ²	45.560.571	—	—	1.619.903
VIII Huiden, vellen, leder, lederwerk en schoenwerk	210.287.678	15.886.863	3.780.023	704.842	206.507.655	15.182.021	—	—
IX Garen, touw en touwwerk, weefsels en stoffen, kleederen en modewaren	1.705.303	3.135.113	2.865.270	2.951.039	—	184.074	1.159.967	—
X Aardewerk, porselein, pottenbakkerswerk, gebakken steen en andere kunststeen	7.737.868	24.413.731	3.832.955	10.807.389	3.904.913	13.606.342	—	—
XI Glas	33.494.376	1.770.536	9.913.098	761.056	23.581.278	1.009.480	—	—
XII Papier	4.099.916	1.061.389	2.322.163	606.974	1.777.753	454.415	—	—
XIII Voedings- en genotmiddelen, niet genoemd in de groepen I, II, IV en VI	6.875.774	2.581.569	21.088.326	3.097.874	—	—	14.212.552	516.305
XIV Rijtuigen, voertuigen, vaartuigen en luchtvaartuigen ..	49.000.912	14.022.184	26.471.235	8.833.617	22.529.677	5.188.567	—	—
XV Andere goederen dan gebracht onder de groepen I tot en met XIV	18.257.461	3.810.567	610.541	661.308	17.646.920	3.149.259	—	—
Totaal	15.166.906	13.396.340	7.861.759	5.658.142	7.305.147	7.738.198	—	—
Waarvan Gouden Zilver, al of niet gemunt (opgenomen in groep III)	1.847.772.113	178.925.558	561.701.163	99.660.792	1.286.070.950	79.264.766	—	—
	1.794	117.631	1.616	217.900	178	—	—	100.269

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van Munt en Muntmateriaal, in guldens. *)

Maanden	Invoer				Uitvoer			
	1919	1920	1921	1922	1919	1920	1921	1922
Januari	75.073.388	256.207.615	214.136.278	152.495.668	41.321.453	135.932.785	115.835.310	86.106.447
Februari	106.229.028	233.591.043	170.369.270	152.353.594	44.543.205	113.309.645	120.956.498	84.204.248
Maart	148.758.852	187.916.138	213.830.220	180.328.763	52.660.723	68.210.466	107.204.662	112.879.875
April	189.565.086	203.592.812	195.772.602	167.451.702	50.827.142	99.448.337	108.819.697	92.729.841
Mei	257.009.336	298.514.162	168.114.951	194.080.257	96.168.708	170.393.137	93.818.710	108.423.679
Juni	258.183.821	345.402.373	188.559.719	150.899.735	126.270.353	179.478.445	120.815.908	100.680.880
Juli	274.264.390	314.861.366	170.674.007	163.858.795	133.623.129	177.114.162	105.420.129	104.572.575
Augustus	313.403.619	267.956.122	186.640.179	178.807.927	163.771.619	130.018.883	142.544.083	99.442.892
September	298.107.886	317.368.670	197.271.439	—	162.131.110	165.965.569	135.749.765	—
October	319.833.079	337.338.332	179.043.171	—	214.577.467	148.140.438	114.694.641	—
November	296.351.809	270.811.334	175.806.364	—	171.171.804	156.557.011	106.623.879	—
December	288.958.920	298.867.123	180.000.903	—	154.241.692	156.922.833	97.115.318	—
Totaal	2.825.739.214	3.332.427.090	2.240.219.103	1.340.281.346	1.411.308.405	1.701.491.711	1.369.598.600	789.040.437

1) Hieronder zijn niet begrepen de bunkerkolen voor Ned. schepen. 2) Hieronder is niet begrepen de bunkerolie voor Ned. schepen.
*) In de Statistiek over December 1919 zijn de bedragen vermeld met inbegrip van gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

EMISSIES IN SEPTEMBER 1922.

Table listing provincial and municipal loans for September 1922, including Batavia, Spoorweg-Maatschappijen, and other institutions.

Totaal f 54.500.000,-

Table showing the total amount of emissions in f for each month from January to September.

Algemeen Totaal .. f 400.677.610,-

Bovendien:

Table listing additional financial items such as Schatkistpromessen and Schatkistbiljetten.

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

Table comparing postal cheques and giro services for April 1922 and April 1921, showing counts and amounts.

RIJKSPOSTSPAARBANK.

Table showing deposits and withdrawals for the Rijkspostspaarbank for August 1920, 1921, and 1922.

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK.

Table showing giro transactions at the Nederlandsche Bank for September 1922 and September 1921.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Table of bank discount rates for various banks and currencies, including Dutch, Belgian, and German banks.

OPEN MARKT.

Table of open market exchange rates for Amsterdam, London, Berlin, Paris, and New York.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Text describing the exchange market conditions, mentioning political influences and market movements.

Text describing the market for dollars and Scandinavian currencies, noting stability and exchange rates.

Text mentioning the exchange rate for the Indian Rupee, noting a decrease from 97 1/2 to 97 1/4.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table showing exchange rates in the Netherlands for various cities like London, Paris, Berlin, Weenen, Brussel, and New York.

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

*) Noteering van 29 September. **) Idem van 22 September.

Table showing exchange rates for the Netherlands Bank for various international locations including Stockholm, Copenhagen, Christiania, Zwitserland, Spanje, and Batavia.

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 9 October 1922.

Het valt niet te ontkennen, dat de internationale toestand in politiek opzicht gedurende de achter ons liggende week iets gunstiger is geworden. Weliswaar heeft de conferentie te Moedania nog geen positieve resultaten opgeleverd, doch er is in ieder geval een voorloopige overeenstemming bereikt, die het gevaar van een uitgebreid conflict op den Balkan tot een minimum heeft beperkt. De mogelijkheid van mislukking eener definitieve conferentie bestaat natuurlijk nog steeds en hiërmit is het dan ook te verklaren, dat de internationale beurzen, ondanks een lichte verbetering van het koerspeil en een versterking van den geheelen ondertoon als overheerschenden factor een lichte aarzeling te aanschouwen hebben gegeven. Een uitzondering hierop hebben de markten van Berlijn en van New York gevormd; de oorzaken van deze afwijkende houding zijn echter totaal divergeerend geweest.

Te Berlijn heeft natuurlijk het tot nu toe vrij gunstig verloop van de Balkan-verwickelingen zijn invloed ook uitgeoefend, daar nu weder de kans bestaat, dat ten slotte ook het „reparatie“-vraagstuk definitief kan worden behandeld en de Deutsche Republiek na een dergelijke behandeling beter de toekomst-kansen kan beoordeelen. Hiernaast echter hebben de daling van de eigen valuta en de geldruimte ertoe medegewerkt een stormachtige hausse op de effectenbeurs te doen ontstaan, die in vele opzichten herinnert aan het herfsttijdperk van het vorig jaar, toen de techniek van de beurs het ten volle tegen den overstelpenden aandrang van transacties moest afleggen. De reactie van het Deutsche betaalmiddel wordt hoofdzakelijk toegeschreven aan het feit, dat niet een volledig moratorium ten aanzien van de schadeloosstelling is toegestaan, doch slechts een uitstel van enkele maanden, binnen welken termijn echter de Regeering toch deviezen moet aankopen, noodig om de Reichsbank in staat te stellen de tegenover de Bank of England op zich genomen verplichtingen te voldoen. Hierbij komt de teleurstellende oogst, waardoor de Regeering gedwongen is graan en andere importen te bewerkstelligen, waartegen dan weder buitenlandsche deviezen ter beschikking gesteld moeten worden. Voorts moet men zich voorbereiden op de verdubbeling van den broodprijs, die een gevolg zal zijn van de hoogere vergoeding, die den boeren voor het „distributiegoed“ zal worden betaald, in dien het betreffende wetsontwerp zal worden aangenomen en op een verdere verhooging van de prijzen van steenkool, kali en cement. Een en ander moet zonder eenigen twijfel weder loons- en salarisverhoogingen met zich brengen, zoodat er voorloopig geen uitzicht schijnt te bestaan op het stopzetten of verminderen van de bankbiljettencirculatie. Deze verwachting heeft velen ertoe gebracht, hun aandacht niet alleen aan buitenlandsche deviezen te besteden, doch ook aan diverse effectensoorten, hetgeen te gemakkelijker valt, nu op de periode van geldschaarste een tijdperk van groote ruimte op de geldmarkt is gevolgd. De oorzaken van deze houding van de geldmarkt zijn in het vorig overzicht te dezer plaatse reeds uiteengezet; ook is toen twijfel uitgesproken aan de duurzaamheid van de actueele positie. Voorloopig echter is de toestand zóó, dat men voor effectenspeculaties de benodigde gelden op onderpand gemakkelijk kan verkrijgen. Het spreekt vanzelf, dat de speculatie zich het eerst heeft geworpen op die fondsen, die buitenlandsche deviezen het meest nabijkomen, t.w. op de z.g. „valuta“-waarden. Zoo konden vrijwel alle hoog genoteerde koloniale waarden zeer aanmerkelijk in koers stijgen, sommige als Pomona, Salitrera, Deutsche Kolonial-anteile, enz. zelfs tot 10.000 pCt. (tienduizend procent) toe. Het bekende indexcijfer van de „Frkf. Ztg.“ geeft dan ook een rijzing van 655 tot 867 te aanschouwen. Deze opgaande en koortsachtige beweging is gepaard gegaan met een zoodanige uitbreiding van den handel, dat men er weder over denkt tot het invoeren van beursvacantiedagen over te gaan, ten einde de banken en bankiers in staat te stellen hun administratie bij te maken.

Een analogie in uiterlijk, doch geenszins in motieven, geeft de beurs te New York te aanschouwen. Ook hier is het een doorlopend uitermate vaste houding geweest, die de aandacht heeft getrokken. Wel verre echter van een ongezonnen toestand te weerspiegelen, een koersstijging die, zooals te Berlijn, de reële waarde van de betrokken fondsen feitelijk onaangetast laat, is in Wallstreet de optimistische grondtoon van de beurs toe te schrijven aan verschillende factoren, die een werkelijken stimulans voor het economisch leven beteekenen. Althans voor het oogenblik. Als zoodanig is in de eerste plaats de nieuwe tariefwet te beschouwen, die de industrieelen voorloopig beschermt tegen het gevaar van buitenlandsche concurrentie. Af te wachten blijft, of ook in de toekomst de wet zooveel reden tot vreugde

zal geven, doch met dit vraagstuk heeft de beurs zich nog niet beziggehouden. Men heeft thans alleen oog voor de directe gevolgen, die zich weerspiegelen in een vermeerdering der opdrachten voor de binnenlandsche industrie van velerlei schakeering. Doch vooral industriele waarden en hiervan in de eerste plaats weder aandelen in automobielen-ondernemingen hebben zich in de gunst van het publiek mogen verheugen.

Een tweede factor, die een gunstige uitwerking op de beurs-animo heeft gehad, was het verwerpen van het wetsontwerp op de uitkeering aan oud-strijders. Weliswaar beoogt men, dat dit ontwerp binnen twee jaren toch wet zal worden, doch in de eerste plaats moeten eerst nieuwe verkiezingen plaats vinden en in de tweede plaats is het meer dan waarschijnlijk, dat, mocht het ontwerp inderdaad worden aangenomen, dit niet zal plaats vinden, zonder dat tevens de middelen tot dekking aangewezen zullen worden. In dit geval zou veel van den oorspronkelijken tegenstand kunnen verdwijnen, hoewel in de doorvoering zelf toch een element van onzuivere financieele politiek zou kunnen schuilen.

Het zou dus geen verwondering behoeven te wekken, indien de markt te Wallstreet langzamerhand meer bezonken van toon werd, teneer, waar Amerika zich iets belangstellender ten aanzien van de Europeesche politiek begint te vertoonen, hetgeen wel eens in de practijk zou kunnen neerkomen op een daadwerkelijk ingrijpen in de Europeesche verhoudingen, iets, waarvoor breede kringen in de Unie nog terugschrikken. Dat het echter langzamerhand dien weg opgaat, bewijst de thans plaats hebbende Conventie van de American Bankers' Association, waar het Europeesche vraagstuk in den breede door den heer Reginald McKenna, den Chairman van de London Joint City and Midland Bank, is besproken. Bovendien hebben o.a. de heeren Thomas W. Lamont (van de firma J. P. Morgan & Co.) en Alvin W. Krech, President van de Equitable Trust Company, hun meening ten aanzien van internationale financieele politiek ten beste gegeven.

De markt te Londen is in den aanvang uiterst traag geweest, doch kon zich in den loop der berichtsperiode aanmerkelijk herstellen. Toch zijn over het algemeen koersverliezen te constateeren geweest, die echter in de eerste plaats het gevolg zijn geweest van het gebrek aan zaken. Het publiek heeft een afwachtende houding aangenomen, die slechts door enkele kringen is gewijzigd in actief ingrijpen, toen de berichten uit Moedania iets gunstiger begonnen te luiden.

Te Parijs is in groote trekken hetzelfde verloop te constateeren geweest. Hier is echter nog een andere omstandigheid, die er toe heeft bijgedragen het koerspeil van de toonaangevende fondsen (o.a. Fransche Rente) niet al te sterk te doen dalen. Het nieuwe budget der regeering n.l. heeft een buitengewoon groot tekort aangetoond (ongeveer 24 milliard francs) en hoewel dit in naam voor het grootste deel gedekt is door de vorderingen op Duitschland, komt het in de practijk neer op een deficit, waarvoor in Frankrijk zelf de middelen gevonden zullen moeten worden. Voorloopig zal de Minister van Financiën dan ook overgaan tot het emitteren van 6 pCt. Schatkistbiljetten met een looptijd van drie tot vijf jaren, in verband waarmede het van belang moet worden geacht, dat de grondstemming van de beurs en in de eerste plaats van beleggingswaarden, gunstig blijft.

Te onzent is het „Leitmotiv“ van de juist beëindigde berichtsperiode weer geweest: de stilte; het bijna absoluut gebrek aan zaken. Op de beleggingsmarkt is dit niet zoo tot uiting gekomen, omdat hier een meer regelmatige handel heerscht, die slechts door zeer buitengewone omstandigheden uit het gewone spoor wordt gebracht. Dientengevolge hebben dan ook de koersfluctuaties voor diverse binnenlandsche beleggingswaarden geen grooten omvang aangenomen. Ook voor buitenlandsche soorten bleef de belangstelling gering. Alleen viel op te merken, dat Braziliaansche staatspapieren reageerden, waartegenover de Argentijnsche soorten iets konden monteeren. Een en ander in aansluiting aan Londen. Russische waarden bleven veronachtzaamd.

		2 Oct.	6 Oct.	9 Oct.	Rijzing of daling.
6	% Nederland 1922	99 ¹ / ₂	100	100 ¹ / ₁₆	+ ⁹ / ₁₆
5	% „ „ 1918	89 ¹ / ₈	89 ⁷ / ₁₆	89 ⁷ / ₁₆	+ ⁵ / ₁₆
4 ¹ / ₂	% „ „ 1916	88 ¹ / ₂	89 ³ / ₄	89 ³ / ₄	+ ¹ / ₄
4	% „ „ 1916	81	81 ⁷ / ₁₆	81 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
3 ¹ / ₂	% „ „	72 ⁷ / ₈	72 ¹ / ₂	—	— ³ / ₈
3	% „ „	62 ⁹ / ₁₆	62 ¹ / ₈	62 ⁹ / ₁₆	—
2 ¹ / ₂	% Cert. N. W. S.	54 ¹ / ₂	54 ¹ / ₈	54 ³ / ₈	— ¹ / ₈
7	% Oost-Indië 1921	101 ⁷ / ₁₆	101 ³ / ₈	101 ¹ / ₄	— ³ / ₁₆
6	% „ „ 1919	95 ³ / ₄	96	96 ⁷ / ₁₆	+ ¹¹ / ₁₆
5	% „ „ 1915	92 ³ / ₄	93	93 ¹ / ₂	+ ³ / ₄

	2 Oct.	6 Oct.	9 Oct.	Rijzing of daling.
4 1/2 Oostn. Kronenrente	23 1/4	—	—	—
5 1/2 Rusland 1906	43 1/4	45 1/8	4	- 3/4
4 1/2 Rusl. bij Hope & Co.	5	—	5 1/16	+ 1/16
4 1/2 Japan 1899	65 7/8	65 3/4	65 3/4	- 1/8
5 1/2 Brazilië 1895	55 3/4	54 1/8	—	- 1 5/8
8 1/2 San Paulo 1921	96 3/8	96 1/4	96 7/8	+ 1/2
6 1/2 Amaterdam 1920	100 3/8	—	—	—
7 1/2 Rotterdam 1920	102 3/8	—	102 1/2	- 1/8
7 1/2 Staatsspoor	100 5/16	100 1/4	100 1/4	- 1/16

De *aandeelenmarkt* bleef, zoals gezegd, voor het grootste deel een verlaten aanzien toonen, hoewel ook hier uitzonderingen te constateeren zijn geweest. Hiertoe behoorde wel in de eerste plaats de *rubbermarkt*, waar aanmerkelijke koersverbeteringen konden worden bereikt, in sommige gevallen bij omvangrijken handel. De verbetering van het ruwe product op de wereldmarkt en het vooruitzicht op een effectieve overeenkomst tusschen verschillende groot-productenten ten aanzien van een beperking van den aanplant heeft tot deze stemming veel bijgedragen.

Vervolgens waren het *industriële aandelen*, die voor enkele soorten konden monteeren. Deze beweging heeft echter geen levendigen handel met zich gebracht. Het materiaal in de betrokken afdeling is n.l. zoo gering, dat de geregistreerde koersverbeteringen behaald konden worden door een uiterst geringe vraag. In het bijzonder werden aandelen Hollandsche Draad- en Kabelfabriek gefavoriseerd, terwijl eveneens Jurgenswaarden beter werden beoordeeld. Laatstgenoemd fonds heeft zich zoo goed als geheel van de fluctuatie in markten losgemaakt.

	2 Oct.	6 Oct.	9 Oct.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	122 1/4	124	123 3/4	+ 1 1/2
Incaso Bank	90	89 3/4	—	- 1/4
Koloniale Bank	116 3/8	117 1/8	118 3/8	+ 2
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	123 15/16	124 1/4	123 1/2	- 7/16
Rotterd. Bankvereniging	87 1/4	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek	38 1/2	—	37 1/4	- 1 1/4
Van Berkel's Patent	33	33	33 1/2	+ 1/2
Gouda Kaarsen	62 1/2	63 3/8	63	+ 1/2
Holl Draad- en Kabelfabriek	60	63 1/8	67 3/4	+ 7 3/4
Jurgens' Ver. Fabr. gew. aand.	38 1/8	36	38 1/4	+ 1 3/8
" " pr. aand.	55 1/4	52 1/2	52 1/2	- 2 3/4
Leerdam Glasfabrieken	40 1/4	40 1/4	41 1/4	+ 1
Philips' Gloeilampenfabriek	239 3/4	—	235 3/4	- 4 1/4
Vereenigde Blikfabrieken	86	—	96 1/2	+ 10 1/2
Vereen. Chemische Fabrieken	38 1/2	35 1/2	—	- 3
Compania Mercantil Argent.	30 1/4	29	30 1/4	- 1/4
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	145 3/8	148 1/2	148	+ 2 5/8
Handelsver. Amsterdam	338 1/8	341 1/2	341 1/4	+ 3 1/8
Handelsverg. Reis & Co.	21 1/4	21	19 1/2	- 1 3/4
Int. Crediet- en Handelsverg. Rotterdam	153	—	154	+ 1
Linde Teves & Stokvis	69 1/4	69 7/8	68 1/4	- 1
Tels & Co.'s Handel-Mij.	9 3/8	7 1/2	8	- 1 5/8
Redjang Lebonng Mij. n. b. Mij.	106	103	105	- 1
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	127 1/2	125 1/2	126 3/4	- 3/4
Kon. Petroleum-Mij.	445 3/4	448 3/4	450 3/4	+ 5
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	36 1/2	36 1/2	36 5/8	+ 1/8
Steauna Romana Petroleum Mij. . . Afgest. Aand.	34	33 7/8	33 7/8	- 1/8
Amsterdam-Rubber-Mij.	79 1/2	81 3/4	85	+ 5 1/2
Nederl.-Rubber-Mij.	43	45 3/4	49	+ 6
Oost-Java-Rubber-Mij.	130 1/4	130 1/2	139 1/4	+ 9
Deli-Batavia Tabak Mij.	236	239 1/2	239 1/2	+ 3 1/2
Deli-Maatschappij	177	184 1/2	186	+ 9
Senembah-Maatschappij	272	274 1/2	272 1/2	+ 1/2

Ook voor *tabakswaarden* bestond een beter tendens, nu niet alleen het invoerverbod van ruwe tabak in Duitsland is opgeheven, doch bovendien de import-belasting niet wordt verhoogd.

Overigens echter was noch de stemming, noch de handel zeer belangwekkend. De *petroleummarkt* bewoog zich binnen zeer enge grenzen, ondanks de belangrijke internationale conferentie op petroleumgebied, die in Parijs heeft plaats gevonden en in welke conferentie de houding ten aanzien van de Russische velden is bepaald. Er schijnt hier een waardevolle overeenstemming tusschen de verschillende groepen te zijn verkregen, waaruit een krachtig optreden bij eventuele onderhandelingen met de Sovjets zal kunnen voortvloeien, terwijl bovendien wellicht een basis voor internationale aaneensluiting is gevonden.

De *suikerafdeeling* was kalm, doch prijshoudend, evenals de *scheepvaartmarkt*.

	2 Oct.	6 Oct.	9 Oct.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	112	111	113 1/2	+ 1 1/2
" " „gem.eig.	98 3/4	97	98	- 3/4
Hollandsche Stoomboot-Mij.	18 1/2	17 1/2	17 1/2	- 1
Java-China-Japan-Lijn	66	67 1/4	69	+ 3
Kon. Hollandsche Lloyd	13 3/4	14 3/8	14 3/8	+ 3/8
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	49 1/2	—	—	—
Koninkl.-Paketaart Mij.	79	80 1/2	80 3/8	+ 1 1/2
Maatschappij Zeevaart	54	53 1/4	54 3/4	+ 3/4
Nederl. Scheepvaart-Unie	85 1/8	85 7/8	87	+ 1 7/8
Nievelt Goudriaan	105	102 1/2	101	- 4
Rotterdamsche Lloyd	110 1/2	111	111	+ 1/2
Stoomv.-Mij. „Nederland”	117 3/8	117 1/2	117 1/4	- 1/8
" " „Noordzee”	29 1/4	28	27 1/4	- 2

Amerikaansche waarden waren voor sommige soorten, vooral voor industriële en automobielwaarden, buitengewoon vast, op het voorbeeld van New York.

	2 Oct.	6 Oct.	9 Oct.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	62 3/8	64 1/4	63 1/4	+ 7/8
Anaconda Copper	107	110	107	—
Studebaker Corp.	130 1/16	136 1/2	138 1/16	+ 8
Un. States Steel Corp.	107 3/8	108 1/4	108 3/4	+ 1 3/8
Atchison Topeka	108 1/2	—	111 3/8	+ 2 7/8
Erie	16 3/4	16 3/16	—	- 9/16
Southern Pacific	99 15/16	101 3/8	98 7/8	- 1 1/16
Union Pacific	158 7/8	159	157	- 1 7/8
Int. Merc. Marine orig. gew.	14 1/16	16 3/8	15 9/16	+ 7/8
" " " " pref.	58 3/4	65 1/4	63 7/16	+ 4 1/16

De *geldmarkt* bleef stabiel; prolongatie doorgaans 3 1/2 pCt.

GOEDERENHANDEL. GRANEN.

Terwijl de vorige week de vaste stemming voor een belangrijk deel was toe te schrijven aan de politieke ontwikkelingen in de Levant, kan dit in mindere mate gezegd worden van de prijsbeweging van de afgelopen week. Niet-tegenstaande de ruime verschepingen bleef de stemming van tarwe in Europa vast. Een zeer groot gedeelte van deze verschepingen was bestemd voor Italië, terwijl ook Frankrijk meer tot zich trekt dan men na de vele berichten over de bezuiniging der grootere uitmaling van de tarwe zou verwacht hebben. De laatste berichten van de oogsten in Europa zijn er dan ook wederom niet op verbeterd en ongetwijfeld is 1922 een zeer slecht jaar wat de Europeesche graansoort betreft. Het merkwaardige geval doet zich daarbij voor — wij wezen er reeds vroeger op — dat in het Noorden de oogsten slecht zijn wegens te groote regenval en in het Zuiden wegens te groote droogte. De officieele cijfers, gepubliceerd door het Ministerie van Landbouw in Frankrijk, schatten de opbrengst van tarwe dit jaar op 6.334.000 tons tegen verleden jaar 8.687.000 tons, dus een verschil van 2.353.000 tons, wat inderdaad veel te groot lijkt om zelfs, indien er aanmerkelijk meer meel uit de tarwe wordt uitgemalen, zonder belangrijken invoer dit jaar rond te komen. Tezelfder tijd wijzen ook de officieele Duitse cijfers op een nog belangrijker vermindering dan Frankrijk. De tarweoogst wordt op 1.875.000 tons geschat tegen verleden jaar op 2.900.000, en de roggeoogst op 5.290.000 tons tegen verleden jaar 7.590.000 tons; dit is dus een verminderde opbrengst van broodgraan van niet minder dan 3.325.000 tons. Dit is eene geweldige hoeveelheid en vooral in verband met de nog steeds voortdurende daling der valuta kan men gerust van een ramp voor Duitsland spreken. Hoeveel broodgraan Duitsland en Frankrijk ten slotte zullen importeerden, is natuurlijk zeer moeilijk te schatten, doch wij achten eene overeenkomstige vermindering een al te groote bezuiniging en zal waarschijnlijk practisch niet uitvoerbaar zijn.

In Europa blijft de vraag voor tarwe voor onmiddellijke levering zeer sterk. Aangezien er zeer weinig tarwe voor „orders” in de laatste week was afgehandeld, was het zeer bezwaarlijk in deze vraag spoedig te voorzien, vooral ook daar de voorraden aan de zeehavens in Noord-Amerika nog steeds uiterst gering zijn. Men mag verwachten, dat in den loop van de maand November daarin eene verandering zal intreden, doch tot dien tijd zal men ontegenzeggelijk groote moeite hebben de voorraden in Europa op peil te houden.

Het nieuws van de oogsten buiten Europa blijft zeer gunstig, zoowel van Argentinië als van Indië en Australië. In de Vereenigde Staten verwacht men eenige vermindering van de met wintertarwe bezaaide oppervlakte, in verband met gebrek aan regen. Ook voor maïs bleven de markten vast gestemd. Noord-Amerikaansche maïs werd in Europa

Noteeringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Agres			Soorten	9 Oct. 1922	2 Oct. 1922	10 Oct. 1921
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.				
7 Oct. '22	107 ³ / ₈	62 ¹ / ₄	38 ⁷ / ₈	11,80	8,25	20,40	Tarwe* ¹⁾	13,—	12,75	15,50
30 Spt. '22	105 ⁷ / ₈	59 ¹ / ₈	37 ¹ / ₈	11,75	8,15	19,25	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	10,25	10,25	13,—
7 Oct. '21	108 ¹ / ₂ ¹⁾	48 ¹ / ₂	33 ³ / ₈	13,80 ²⁾	7,35 ²⁾	16,90 ²⁾	Mais (La Plata) ²⁾	220,—	215,—	182,—
7 Oct. '20	207	86 ⁷ / ₈	55 ³ / ₄	20,40 ²⁾	9,20	24,15	Gerst (48 lb. malting) . . . ²⁾	208,—	208,—	230,—
7 Oct. '19	224	122 ⁷ / ₈	70 ³ / ₈	14,50 ²⁾	7,60 ²⁾	25,20 ²⁾	Haver (38 lb. white cl.) . . . ¹⁾	10,90	10,80	11,75
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) ¹⁾	14,—	13,50	16,—
							Lijnzaad (La Plata) ²⁾	410,—	390,—	390,—

¹⁾ per October ²⁾ November ³⁾ Februari

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ per 1960 K.G.

^{*)} Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	1/10 Oct. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdoak 1921	1/10 Oct. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdoak 1921	1922	1921
Tarwe	27.332	906.632	1.216.229	—	30.124	36.420	936.757	1.252.649
Rogge	17.285	228.328	115.272	—	—	325	228.328	115.597
Boekweit	108	9.663	6.801	—	—	576	9.663	7.377
Mais	5.640	752.555	767.488	—	73.790	73.848	826.345	841.336
Gerst	2.360	110.956	200.027	—	3.597	8.254	114.553	208.281
Haver	300	85.674	67.397	—	50	3.345	85.724	70.742
Lijnzaad	6.301	150.070	120.257	—	66.793	102.594	216.863	222.851
Lijnkoek	3.235	63.811	89.469	—	1.547	26.351	65.358	115.820
Tarwemeel	334	44.201	46.789	—	5.338	2.308	49.539	49.097
Andere meelsoorten	60	8.166	34.017	—	2.615	1.604	10.781	35.621

tot dagelijks hogere prijzen verhandeld, ten gevolge van het geringe aanbod. Ook de termijnmarkt te Chicago was vast gestemd en op 9 October sluit de Decembertermijn op 62¹/₈ tegen 59¹/₈ een week tevoren. De officieele oogstraming geeft echter een kleine achteruitgang van den stand aan, en de geraamde opbrengst van 2.853.000.000 bushels blijft 228.000.000 bushels bij die van het vorige jaar ten achter. Particuliere ramingen geven nog kleinere cijfers, zoodat het niet te verwonderen is, dat de boeren in Amerika vast gestemd zijn, temeer, waar zij ook door mesting van varkens aanmerkelijk meer dan de tegenwaarde voor hun maïs terugkrijgen. De verschepingen van maïs van Argentinië waren belangrijk grooter, doch dit heeft weinig invloed op de stemming gehad. Verschillende ladingen La Platamaïs werden in de afgelopen week verhandeld en de markt sluit op het hoogste punt. Met het gunstige weer in Argentinië mag men een verdere voortdrijving van ruime verschepingen verwachten. Zooals begrijpelijk is, heeft de meerdere levendigheid van Argentijnsche maïszaken grootere vraag naar scheepsruimte in Argentinië doen ontstaan en tot eene verhooging van de vrachtcijfers aanleiding gegeven.

De slechte kwaliteit van de Europeesche oogsten heeft het gevolg, dat er voortdurend vraag blijft voor buitenlandsche gerst. De markt blijft dan ook vast gestemd met regelmatige afdoeningen. Zoo werd o.a. eene lading Duitse gerst gekocht, terwijl ook nog eenige andere aangeboden zijn. Ook Noord-Amerikaansche gerst blijft goed gestemd, doch het aanbod voor spoedige verscheping is zeer gering. Ofschoon de grondtoon voor haver vast bleef, liepen de prijzen niet verder op. Lijnzaad bleef vast gestemd. Het Washingtonbericht laat zijn stand vrijwel onveranderd en schat de oogst evenals de vorige maand op 12.000.000 bushels, eene schatting, die particuliere firma's te hoog toeschijnt. Argentinië gaat voort grootendeels van de zichtbare voorraad te verschepen, iets wat het nog slechts eenige weken kan volhouden. De markten aldaar zijn vast geweest, vooral voor oude oogst. De prijs van 2—9 October liep van f 19,15 tot 20,50 op; de nieuwe oogstnoteeringen liepen in hetzelfde tijdsverloop op van 16,30 tot 16,80.

Markten in Nederland. Wegens schaarsch aanbod bleef de markt voor tarwe voor spoedige levering zeer vast gestemd; de maïsmarkt was zeer levendig en de notering voor locomais liep dagelijks op. Waar ook stoomend en op spoedige aflading slechts tot hooge prijzen werden aangeboden, werd de stemming zeer vast, vooral daar ook de prijzen van La Platamaïs, die aanvankelijk eenige neiging tot daling toonden, later weer begonnen op te loopen.

Ook voor gerst werden hooge prijzen betaald in verband met de stemming van de maïsprijzen. In lijnzaad kwamen af en toe flinke zaken tot stand, doch de laatste dagen is de omzet onbetekenend, aangezien de oliemarkt de lijnzaadmarkt niet gevolgd is.

SUIKER.

Over de werkzaamheden op de bietvelden en de eerste oogstresultaten in de Europeesche productielanden vernamen wij deze week geen nieuws.

In verband met hetgeen de vorige week werd gerapporteerd over Duitschland, dat men aldaar naar nog wat zonnig en warm weer verlangt, teneinde te geraken tot eenen oogst, die niet te ver achter blijft bij verleden jaar, lezen men „eene rendement” inplaats van „eene oogst”.

De Europeesche markten toonden weinig belangstelling in tegenstelling met Amerika, waar de prijzen nogal fluctueerden. De openingen- en slotnoteringen voor Spot Centrifugals waren d.c. 5,09/5,28; voor October d.c. 3,30/3,37; December d.c. 3,39/3,35; Maart d.c. 3,24/3,14 en voor Mei d.c. 3,35/3,24, terwijl in New York ongeveer 53.000 tons Cubasuiker werd afgedaan.

De Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1922	1921	1920
	tons	tons	tons
Weekontvangsten 30 Sept.	23.000	15.000	10.774
Tot. ontv. 1 Jan.-30 Sept.	3.781.000	3.222.000	3.518.015
Werkende fabrieken	1	2	1
Weekexport tot 30 Sept.	46.000	23.000	3.212
Tot. exp. sed. 1 Jan.-30 Sept.	3.424.000	2.035.000	3.492.930
Tot. voorraad op 30 Sept.	333.000	1.190.000	311.063

Op Java kwamen weer eenige belangrijke afdoeningen in nieuwen oogst suiker door de producenten tot stand; voor vroege leveringen werd betaald f 12,75 voor Superieur, f 11,25 voor Kanaalsuiker en f 11 voor Muscovados, alles eerste kosten. Ook werden niet onbelangrijke restanten oude oogst Superieur verkocht tot f 13 e.k. In de tweede hand ging niet veel om.

Hier te lande was de belangstelling voor het artikel al zeer gering. De omzet bedroeg deze week ongeveer 100 tons en de noteringen bleven nagenoeg hetzelfde als verleden week, nl. October vraag f 21³/₈, aanbod f 22 en November/December vraag f 21¹/₄, aanbod f 21³/₈.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Oct.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per October/December	Amer. Granulated c.i.f. December	
3 Oct. '22	f 21 ³ / ₈	Sh. 55/3	Sh. 19/3	Sh. 21/6	\$ cts. 5,28
26 Sept. '22	„ 22 ¹ / ₈	54/9	18/3	21/—	4,77
3 Oct. '21	„ 22 ⁷ / ₈	57/6	19/3	24/6	4,23/4,13
3 Oct. '20	„ —	116/—	62/6	—	8,78
4 Juli '14	„ 11 ¹¹ / ₃₂	18/—	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 27 September 1922.

De positie van de Amerikaansche katoenmarkt toont weinig verandering. Houders in het Zuiden verkoopen bij elke stijging, terwijl de pluk flinken voortgang maakt bij het gunstige weer. De ontvangsten blijven groot en de opgaaf van geginde katoen, die a.s. Maandag gepubliceerd wordt, zal zeker weer zeer belangrijk zijn. De totaal-grootte van den oogst heeft weinig invloed op de markt, daar het aanbod thans groot is en de politieke toestanden over het algemeen zeer ongunstig blijven. De noteeringen in Liverpool zijn lager dan tot nu toe deze maand het geval is geweest, terwijl de dagelijksche verkoopen ook beneden het gemiddelde blijven. Egyptische katoen blijft zeer vast, vooral in verband met de flauwere stemming van Amerikaansche katoen.

Het voorstel van de Spinners om gedurende October elken Zaterdag en Maandag te sluiten is aangenomen en Spinners trachten hun positie te verbeteren door een kwart penny en meer voor hun garens te vragen. Het is echter bijna onmogelijk een verhooging door te voeren, daar verschillende spinnerijen ook vroeger reeds korteren tijd gewerkt hadden en de vraag naar garens op het oogmerk zoo gering is, dat het nog moeilijk is om zelfs de verminderde productie te plaatsen. Koopers voor het binnenland koopen slechts zoo weinig mogelijk en dan bijna uitsluitend voor directe levering, terwijl er voor latere levering bijna niets gedaan wordt. Wat de exportvraag betreft, schijnt men zelfs de tegenwoordige prijzen te hoog te vinden, hoewel Spinners deze zeker niet kunnen verlagen, tenzij katoenprijzen vrij belangrijk zouden dalen.

Noch Indië noch China toonen eenige neiging om op de tegenwoordige prijzen te koopen en de biedingen vandaar zijn in de meeste gevallen veel te laag. Voor het Vasteland gaat nog iets om, doch hoofdzakelijk in speciale soorten, terwijl voor Holland eenige belangstelling bestaat voor cops en ringgarens. Egyptische garens zijn vast, maar nieuwe orders zijn moeilijk te krijgen, terwijl speciaal voor de naaigarenfabrieken bijna niets omgaat.

De vraag naar manufacturen is deze week al heel gering geweest. Wel zijn er aanvragen aan de markt, hoewel de vraag van Indië wat verminderd is. Noteeringen zijn echter onveranderd en in enkele gevallen zelfs nog iets vaster. Bij koopers is het geringe vertrouwen, dat er nog was, vrijwel geheel verdwenen en de meeste biedingen zijn vrij belangrijk beneden productiekosten. Er wordt dan ook slechts weinig resultaat bereikt, hoewel men hier en daar wel eens tot lage prijzen zal koopen. Voor de Straits en het Verre Oosten zijn verschillende orders geplaatst in allerlei kwaliteiten, doch het totaalbedrag dezer orders blijft slechts van weinig beteekenis en de vraag beperkt zich ook niet tot speciale soorten.

Manchester, d.d. 4 October 1922.

Ten gevolge van de politieke berichten en de slechte vraag uit de industrie zijn prijzen van Amerikaansche katoen wat flauwer geweest, waartoe ook de zeer groote aanvoeren in de havens hebben medegewerkt. Het tweede Ginnerbericht, dat gisteren gepubliceerd is, schat het aantal balen tot 25 September gegind op 3.883.000 tegen 2.920.000 verleden jaar en 2.250.000 het jaar tevoren. Het Bureaubericht gaf een conditie aan van 50 pCt., hetgeen een gemiddelde vermindering gedurende de maand beteekent van 7 pCt., tegen 7,1 pCt. verleden jaar en 8,4 pCt. in 1920, waaruit zou volgen, dat de oogst circa 10.135.000 balen zal bedragen tegen 10.575.000 balen een maand geleden. Deze cijfers hadden geen invloed op de markt, daar men deze reeds verwacht had. Door de betere politieke berichten sluit de markt iets vaster, hoewel het Zuiden bij elke verhooging geregeld verkoopt. Egyptische katoen is vast en prijzen toonen weinig verandering.

Terwijl middling Amerikaansche katoen begin September 13,70 d. en het slot op 29 September 12,25 d. was, hebben garenprijzen slechts weinig gevarieerd. Hieruit zou men zeggen, dat de positie van de Spinners eenigszins verbeterd is, hoewel men dit niet algemeen wil toegeven. De kortere werktijd heeft natuurlijk een ongunstigen invloed op de productiekosten, terwijl men nog niet kan bemenen, dat de vraag naar garens verbeterd is. Over het algemeen is deze nog onvoldoende en Spinners kunnen in den regel niet verkoopen, zonder iets op hun prijs te moeten toegeven. In getwijnde garens is het aanbod zeer groot, terwijl ook voor Egyptische garens slechts weinig vraag bestaat. Hetzelfde geldt voor Amerikaansche ringgarens, terwijl de vraag naar muletwist iets beter is. Indië en China toonen nog steeds geen belangstelling, hoewel in 40er ruw

wel enkele kleine partijtjes gedaan zijn. Voor het Continent gaat ook slechts weinig om.

Over de doekmarkt valt weinig nieuws te vermelden, hoewel niettegenstaande de geringe vraag prijzen over het algemeen toch vast blijven. Dit komt ook al door de verminderde productie, waardoor de vaste onkosten natuurlijk zwaarder drukken, terwijl ook zaken, die in den laatsten tijd tot stand zijn gekomen, in den regel verliesgevend zijn en fabrikanten dus weinig neiging toonen verdere orders op die basis te accepteren. Hoewel er dan ook wel verschillende orders geplaatst zijn, kan men toch geen markt noemen, die speciale belangstelling toont. China en de koloniën hebben enkele orders geboekt, maar in Indië schijnt men op lagere prijzen te willen wachten, hoewel de kans daarop momenteel niet groot schijnt. De verlaging der vrachtprijzen naar Bombay zal natuurlijk zaken voor die markt wel ten goede komen en het is zeker te hopen, dat ook voor de andere havens een dergelijke verlaging spoedig zal volgen.

27 Sept. 4 Oct. Oost. koersen. 26 Sept. 3 Oct.

Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië . . . 1/3 1/4 1/3 1/4
 F.G.F. Sakellaridis 17,25 17,15 T.T. op Hongkong 2/8 3/4 2/8 3/4
 G.F. No. 1 Oomra 8,70 8,30 T.T. op Shanghai 3/5 3/5 3/4

Noteering voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	7 Oct. '22	30 Sept. '22	23 Sept. '22	7 Oct. '21	7 Oct. '20
New York voor Middling . .	21,55 c	20,35 c	21,40 c	20,35 c	22,25 c
New Orleans voor Middling	20,88 c	20,25 c	20,50 c	19,50 c	24,50 c
Liverpool voor Fy Middling	12,52 d	12,40 d	—, — d	14,66 d	19,49 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
 (In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 7 Oct. '22	Overeenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	1004	957	662
„ Atlant.Havens	246	400	164
Uitvoer naar Gr. Brittannië	268	148	200
„ „ 't Vasteland.	526	858	357
„ „ Japan etc...	—	—	—

Voorraden in duizendtallen	7 Oct. '22	7 Oct. '21	8 Oct. '20
Amerik. havens.....	888	1512	904
Binnenland.....	725	1206	918
New York	—	146	30
New Orleans	—	424	215
Liverpool	483	864	825

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santo*		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
7 Oct. 1922	1.694.000	16.675	2.411.000	22.600	6 3/8
30 Sept. 1922	1.774.000	16.675	2.511.000	22.800	6 1/2
23 „ 1922	1.789.000	16.675	2.478.000	22.000	6 1/2 1/32
7 Oct. 1921	1.648.000	12.325	3.021.000	15.300	8 7/16

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli
7 Oct. 1922....	74.000	978.000	170.000	1.960.000
7 Oct. 1921....	95.000	1.339.000	184.000	2.468.000

COPRA.

De markt was deze week bij flinke vraag voortdurend vast gestemd. De druk van loco en dichtbij stoomend goed is aanmerkelijk minder geworden.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. November/Januari afscheep..... f 26,87 1/2
 „ „ loco „ 26,50
 naar Holland/Hamburg/Bremen.
 9 October 1922.

RUBBER.

De markt was vast in de afgelopen week en prijzen konden zich niet onbelangrijk verbeteren. Een kleine reactie vond aan het eind der week plaats.

De slotnoteeringen op de termijnmarkt zijn:

einde voorafgaande week:

Prima Crêpe October	46 ct.	42 ct.
" " Nov./Dec.	46 1/2 "	42 1/2 "
" " Jan./Maart	47 1/2 "	43 1/2 "
Smoked Sheets October	46 1/2 "	42 "
" " Nov./Dec.	46 1/2 "	43 "
" " Jan./Maart	46 1/2 "	43 1/2 "

9 October 1922

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

GRAAN.

Data	Petro-grad Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
2-7 Oct. 1922	—	—	11 c.1	3/-	24/-	24/-
25-30 Sept. 1922	—	—	12 c.1	3/-	22/-	22/-
3-8 Oct. 1921	—	—	4/-	4/-	20/-	20/-
4-9 Oct. 1920	—	—	14/-	14/-	87/6	87/6
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
2-7 Oct. '22	7/3	12/3 1/2	13/10	15/8	5/6	7/4 1/2
25-30 Sept. '22	7/-	11/8	13/9	16/-	5/4 1/2	7/6
3-8 Oct. '21	8/3	13/-	13/-	15/-	6/3	9/-
4-9 Oct. '20	30/-	45/-	40/-	52/6	22/6	Kr. 25
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
2-7 October .. 1922..	20/6	24/-	30/-	31/-
25-30 September 1922..	19/6	22/6	30/-	31/-
3-8 October .. 1921..	30/-	—	56/-	—
4-9 October .. 1920..	90/-	115/-	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Amer. cents p. 100 lbs.

INKLARINGEN.

DELFIJL.

Landen van herkomst	September 1922		September 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	1	2.229	2	978
Groot-Brittannië	3	1.441	2	1.254
Duitschland	6	605	14	1.135
Noorwegen	—	—	2	191
Zweden	13	2.341	8	873
Denemarken....	—	—	1	72
Rusland-Oostz.h.	1	266	—	—
Finland.....	5	1.472	5	1.670
Frankrijk	1	3.681	—	—
Rusl.-Witte Zee.	1	1.236	—	—
Over. Z.-Amerika	—	—	1	1.724
Totaal	31	13.271	35	7.917
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	12	5.368	14	2.598
Britsche	2	455	1	689
Duitsche	14	3.175	15	2.374
Noorsche	—	—	2	1.816
Fransche	1	3.681	—	—
Zweedsche.....	2	592	3	440
Totaal	31	13.271	35	7.917

(A. van Dijk.)

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	September 1922		September 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	7	13.816	14	16.297
Groot-Brittannië	119	101.029	112	70.194
Duitschland	45	57.040	43	54.633
Noorwegen	2	768	1	368
Zweden	28	16.419	13	8.554
Denemarken ..	6	2.806	6	2.706
Rusland-Oostz.h.	8	7.330	—	—
Finland.....	48	27.258	61	28.351
België	5	9.724	6	1.542
Frankrijk	5	3.400	12	2.515
Spanje	2	1.493	5	3.703
Portugal	4	3.749	1	720
Italië.....	—	—	2	1.878
Levant	1	640	1	1.103
And. Midd. Zeeh.	3	3.734	—	—
Ov. Westk. Afrika	1	2.456	1	949
Ned.-Oost-Indië..	13	48.603	10	41.043
Andere Aziatische havens ..	—	—	1	4.064
Vereen. Staten..	—	—	11	36.484
Ned. West-Indië-Ned. Antillen..	3	4.011	3	5.657
Argent., Uruguay	3	11.563	5	22.067
Chili	3	6.701	1	1.619
Ov. Zuid-Amerika	2	8.962	—	—
Totaal	308	331.502	309	304.447
Periode 1 Jan.—30 September..	2.264	2.446.316	1.890	2.093.085
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	130	192.920	122	170.319
Britsche	63	56.585	65	61.966
Duitsche	81	46.393	91	42.304
Noorsche	6	3.786	10	6.234
Belgische	1	616	—	—
Fransche	2	2.047	8	4.350
Zweedsche.....	10	6.926	9	5.156
Deensche	11	9.734	—	—
Vereenigde Stat.	2	9.475	1	5.395
Andere	2	3.020	3	8.723
Totaal	308	331.502	309	304.447

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	September 1922		September 1921	
	Aantal schepen	M ³ .	Aantal schepen	M ³ .
Binnenl. havens.	1	913	1	1.057
Groot-Brittannië	31	249.513	28	197.064
Rusland-Oostz.h.	2	3.701	—	—
België	1	1.026	1	167
Portugal 1)	—	—	6	1.551
Oostentr.-Hong., Griekenland..	2	3.185	—	—
Levant 2)	5	2.779	9	3.703
Vereen. Staten, Dantzig, Vlissingen als omloophaven 3) ..	—	—	1	28.526
Totaal	42	261.117	46	232.068
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	31	246.701	30	197.325
Britsche	4	6.556	4	1.162
Duitsche	3	3.061	3	1.962
Belgische	2	991	7	2.443
Fransche	—	—	1	650
Zweedsche.....	2	3.808	—	—
Vereen. Staten..	—	—	7	28.526
Totaal	42	261.117	46	232.068

1) Bijleggers. 2) Sleepbooten.

3) Ontscheppe passagiers, mail en lading op de reede.

(B. Stofkoper.)

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - DORDRECHT - UTRECHT - ZAANDAM

Maandstaat op 30 September 1922

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B, waarvoor effecten gedeponeerd		f	1.736.100,—
Deelneming in de firma's:			
B. W. BLIJDESTEN & Co., te Londen;			
B. W. BLIJDESTEN Jr. te Enschede;			
LEDEBOER & Co., te Amelo, f 7.985.000,—, waarvoor in geld gestort			6.435.000,—
waarvoor effecten gedeponeerd	f	1.550.000,—	
Deelneming in bevriende Bankinstellingen f 9.355.120,—			
waarvoor in geld gestort			6.927.820,—
waarvoor effecten gedeponeerd		2.427.300,—	
Effecten van Aandeelhouders gedeponeerd bij bevriende instellingen		3.000.000,—	
ten eigen gebruik		32.403.400,—	
			39.380.700,—
Kassa, Wissels en Coupons			24.186.623,95
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen			62.303.128,34
Saldo's bij Bankiers:			
beschikbaar voor eigen gebruik	f	4.835.381,14	
voor rekening van derden		10.819.818,51	
			15.655.199,65
Prolongatiën gegeven			11.074.575,—
Eigen Effecten en Syndicaten			12.199.780,72
Credietvereniging	f	66.829.933,83	
Af: loopende Promessen		6.000.000,—	
			60.829.933,83
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldi Rek. Crt.	f	52.946.732,89	
Af: loopende Promessen		799.800,—	
			52.146.932,89
Voorschotten op Consignatiën			2.507.844,28
Gebouwen			4.455.412,—
			<u>299.839.050,66</u>

CREDIT

Kapitaal	f	35.500.000,—	
Reservefonds		8.200.613,62	
Buitengewone Reserve		1.000.000,—	
Waarborgfonds Credietvereniging		6.234.320,—	
Reserve Credietvereniging		3.425.259,47	
			f 54.360.193,09
Aandeelhouders voor gedeponeerd als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B:			
Effecten	f	1.721.700,—	
Contanten		14.400,—	
in Leen-Depôt Effecten		37.659.000,—	
" Contanten		1.045.600,—	
Totaal Effecten			39.380.700,—
Totaal Contanten			1.060.000,—
Zieken- en Pensioenfonds			1.662.500,13
Deposito's			53.491.002,37
Prolongatie-Deposito's			2.257.200,—
Saldo te ontvangen en te leveren fondsen			1.240.143,31
Saldi Rekeningen Courant	f	86.172.691,39	
" " voor gelden in het Buitenland ..		10.819.818,51	
" " Credietvereniging		8.974.370,59	
			105.966.880,49
Daggeldleeningen			3.200.000,—
De Nederlandsche Bank			6.985.189,53
Te betalen Wissels			27.335.444,10
Diverse Rekeningen			2.899.797,64
			<u>299.839.050,66</u>

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf

ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang
Vier droogdokken met lichtvermogen tot 46000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek

DELFT

ARTIKELN:

Gist
Brandspiritus
Zuivere spiritus
Foezelolie
Amyl-alcohol
Aether Sulfuricus
Narcose æther
Kurken en
Gedroogde Spoeling

VERSCHEENEN:

Voordrachten over Levensverzekeringswetenschap

EERSTE DEEL

Eenige practische uitkomsten
van de wiskundige theorie der
levensverzekering

door Dr. A. O. HOLWERDA.

TWEEDE DEEL

Eenige beschouwingen naar
aanleiding van de publicaties
der levensverz.-maatschappijen

door J. G. DE JONGH.

PRIJS PER DEEL . . . f 2,—.

Alom in den boekhandel verkrijgbaar en bij NIJGH &
VAN DITMAR'S UITG.-MIJ., Wijnhaven, Rotterdam.

DELFT

J.C. GOUDRIAAN'S
INDUSTRIE- EN EXPORT-MIJ

Motorlocomotieven
Transportwagens
voor alle doeleinden

AANLEG VAN
FABRIEKSSPOOR

— SPOORWEGMATERIEEL —

KONINKLIJKE
MEUBELTRANSPORT-MIJ.
DE GRUIJTER & Co.
DEN HAAG
AMSTERDAM ARNHEM

Bergplaatsen voor inboedels
Opslag van Reisbagage
Verpakking van Kunstvoorwerpen

**DE ALGEMEENE
SPAARVERZEKERING**

Opgericht 1907
's-Gravenhage
Anna van Saxonplein 3

KONINKLIJKE STEARINE KAARSENFABRIEK GOUDA

GOUDA

GOUDA KAARSEN — NACHT-, THEE- EN SCHEMERLICHT
STEARINE — KAARSENPIET — OLEÏNE
CHEMISCH ZUIVERE EN ALLE ANDERE SOORTEN GLYCERINE